

ભજનિકા

કર્તાનાં છપાયેલાં પુસ્તકો

ગુજરાતીમાં :

૧. કાવ્યરસિકા ... કિંમત રૂ. ૧-૮-૦ (પૃષ્ઠ ૧૮૮)

૧૧. રાસચન્દ્રિકા, ભાગ ૨ જો. ૫૧ રાસ

૧૨. પ્રભાતગમન, લાંબું વર્ણનકાવ્ય

૧૩. Leaf and Flower

૧૪. The Rest-House of the Spirit

કવિ મેઘલાલનાં પ્રતિકાવ્યો :

પ્રભાતનો તપસ્વી ... કિંમત રૂ. ૦-૪-૦

કુકુટદીક્ષા ... ,, ૦-૪-૦

ગુજરાતી કવિતા અને અપદ્યાગદ્ય

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૪૭૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ભજનિડા

વિષય ૨ : ૪

ભજનિકા

કર્તા

અરદેશર ફરામજી ખખરદાર

માઉટ રોડ, મદ્રાસ

સંવત ૧૯૮૫

ઇ. સ. ૧૯૨૮

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

સર્વ લક્ષ કર્તાને સ્વાધીન

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

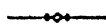
મૂલ્ય (કાચું પૃકું) રૂ. ૦-૧૪-૦

,, (પાકું પૃકું) રૂ. ૧-૪-૦

મુદ્રક : કેશવ હ. શેઠ

મુદ્રણસ્થાન : ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર, ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

સતગુરુને ચરણે

(ધોળ)

એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો,
જેના શ્વાસે વહેતી પ્રભુની સતત સુગંધ ;
જેનાં લોચનમાં સરતાં તેજો બ્રહ્માંડનાં,
જેણે માયાને બાંધ્યા કાયાના બંધ :
એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો ! ૧

જેણે અંગે ચોળી ભરમ કરી સંસારની,
જેણે કંઠે ઘાલ્યો મૃત્યુતણો મણિહાર ;
જેની પાવડીએ રજ લાગી સાતે સ્વર્ગની,
જેને પગલે પડતા મોક્ષ તણા ચીતાર :
એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો ! ૨

જેણે જીત્યા છે કિલ્લા કાયાના ક્રાંતિધા,
 જેણે જીત્યા વાયુખાંધ્યા મનના મહેલ ;
 જીતીને જીતાડી જાણે જે પરમાત્મને,
 હીરો ઝળકાવે પથ્થરને પાડી પહેલ :
 એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો ! ૩

જેની ઉરગંગામાં અમૃત નિર્મળ નેહનાં,
 જેને મુખસાગર ગરજે પગપગ પ્રભુગાન ;
 જેનો આત્મા આતસ જેવો પાક ધગે સદા,
 જેનું જીવન રંક, પરંતુ વિચાર મહાન :
 એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો ! ૪

ધારે ત્યારે દેવ ઉતારી દે જે સ્વર્ગથી,
 ધારે ત્યારે માનવ મર્ત્ય ચઢાવે સ્વર્ગ :
 એવા સતગુરુનો અદ્ભુત પારસમણિરૂપણ હો,
 ફૂટો અમ મટ્ટીમાં પ્રભુજ્યોતિનાં ભર્ગ !
 એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો ! ૫

આજીવ

“સમરને શ્રીહરિ, મેલ મમતા પરી,
જેને વિચારીને મૂળ તારૂં :
તું અલ્યા કોણ ને કોને વળગી રહ્યો,
વગર સમજે કરે મારૂં મારૂં.”

—શ્રી નરસિંહ મહેતા

સ્વરૂપમાં તમામ તત્ત્વજ્ઞાનનો સાર આ ઉપર ઉનારેલી ગુર્જર આદિકવિ નરસિંહ મહેતાની ચાર પંક્તિઓમાં આવી ગયો છે. અનાદિકાળથી માનવમન પોતાના મૂળની ખોજ ચલાવી રહી છે, અને અનંતકાળ સુધી એ ખોજ ચાલુજ રહેશે. કવિઓ અને તત્ત્વજ્ઞાનીઓ પૂર્વના હો કે પશ્ચિમના હો, પણ તેઓને આ આત્મ-મંથનનો પ્રશ્ન સદાય અપૂર્વતામાં અને સનાતનતામાં ગુચ્ચવતોજ રહ્યો છે.

પ્રકૃતિ અને પુરુષની લીલાથી ઉદ્ભવ્યું આ બ્રહ્માંડ ચાહે તેટલું વિશાળ અને અનંત હો, પણ મનુષ્ય તેને પોતાની આંખની કીકીમાં ને કલ્પનાના અણુમાં સમાવી દેવાની લામ લીડે છે. એ લીલાનું સૌન્દર્ય સદાય તેને આકર્ષી રહ્યું છે. તત્ત્વજ્ઞાનીઓ અને વિજ્ઞાનીઓ પોતપોતાને માર્ગે એ સૌન્દર્યનું પૃથક્કરણ કરતા રહ્યા છે, ત્યારે કવિઓ એ સૌન્દર્યનાં ગાન કરતા કરતા તેનું રહસ્ય પોતાની કલ્પનાની અણીથી ઉઘેલતા તેમાં પોતાના હૃદયભાવને અનેકવિધ રેડે છે. જે સત્ય અંતરમાંથી બહાર પથરાયલું છે, તે પાછું એવી રીતે અંતરમાંજ સમાય છે.

ભરતખંડની તમામ લાષાઓની કવિતામાં દેવપૂજા, દેવકથા અને દેવરહસ્ય એ મુખ્ય વિષયો છે. આ દેશ પોતાના સંસાર કે સમાજની તમામ પ્રવૃત્તિઓને ધાર્મિક દૃષ્ટિથી જ જોતો અને કસતો આવ્યો છે, એટલે કવિતાના વિષયમાં પણ એ ધાર્મિકતા પ્રાધાન્ય ભોગવે, એમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી. અને કવિ તો પયગમ્બર છે, પ્રભુનો સંદેશવાહક છે ; એટલે તેના તો શબ્દશબ્દમાં એ ધાર્મિકતા ઝળકે છે. માનવજાતિના ઊંડા અંતરોદ્ગાર કવિમુખેજ રંગાઈ ઘડાઈને પ્રકાશ પામે છે, તો એ અંતરોદ્ગારનો ઊંડો રણુકો કવિહૃદયમાં મહાજ આદોલન ઉત્પન્ન કરે છે. આ કાવ્યપુસ્તકનું આટલુંજ પ્રસિદ્ધિકારણુ યસ છે.

આ સંગ્રહમાંનાં કાવ્યો-ભજનો બહુ ભાગે તીવ્ર વેદનાકાળમાં લખાયાં હતાં, અને પ્રસંગવશાત્ એવાજ કર્મસંજોગે આ નાનો ‘આલાપ’ પણ પથારીમાં જ લખાય છે. એ કાવ્યોમાં મારા હૃદયમાં ઉદ્ભવેલા ઊંડામાં ઊંડા ભક્તિભાવનું મંથન થયલું છે, તેમજ મારા જીવનમાં થયેલા કેટલાક આધ્યાત્મિક અનુભવો એમાં સમાયેલા છે. એ કાવ્યોના સર્જનકાળનો આનંદ અનિર્વચનીય છે. નરસિંહ મહેતાને શ્રી કૃષ્ણનાં દર્શન થયાં હતાં, એ વાત અશ્રદ્ધાવાન જગત નહીંયે માને, પણ એક ઘડી એવાં પ્રભુદર્શન પામીને હું ધન્ય ગન્યો હતો. એ ઘડીનું આછું વર્ણન “ પધરામણી ” કાવ્યમાં છે. એ આનંદનું કિંચિત્ અમીગિંદુ વાચકના હૃદયમાં તેના પોતાના ધન્ય સંસ્કાર પણ જગાડી શકશે, તો આ કાવ્યો પણ સફળતા પામશે.

માઉંરોડ, મદ્રાસ,

અરદેશર ફરામજી ખખરદાર

તા. ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૨૮

અનુક્રમણિકા

૫૪

અર્પણ—સતગુરુને ચરણે... ...

લક્ષિત :

રસસ્થાપના	૧
રસગાથા	૩
ભજ મન !	૫
લગની	૭
શોધ	૮
દોટ	૯
ખાળપ્રાર્થના	૧૨
હારી જાઉં રે	૧૩
ઝોથ	૧૫
પાંખડી	૧૬
શિખર	૧૮
લૂંટારા	૨૦
મરજીવે	૨૨
આધાર	૨૩
આરે	૨૫
ધ્વિરેચ્છા	૨૬
કરુણા	૨૮
માપ	૨૯

એકતા	૩૦
અંધન	૩૨
વિનાંતિ	૩૪
દીપ	૩૬
ચિનગારી	૩૮
જ્યોત	૪૦
ખોલો દ્વાર !	૪૨

જ્ઞાન :

દર્શન	૪૫
પ્રભુના ધર્મકારા	૪૭
અજ્ઞાન	૪૯
વિયોગકથા	૫૧
કૂડો	૫૨
શરણું	૫૫
અલખ ધન	૫૬
દિલની વાતો	૫૭
અતિ મોઢું	૬૦
જીવાની	૬૨
સેવા	૬૪
બેદુનો બેદ	૬૫
અંધી દુનિયા	૬૬
સતની રંગત	૬૮
પરાવર્તન	૭૦
તીરથ	૭૧
પ્રકાશ	૭૩
મનપંખી	૭૫

વિશ્વવૃક્ષ	૭૬
અંતરની જ્યોત	૭૯
સાહેબની સુરચુટી	૮૧
સંતાકુકડી	૮૩
સુરસદેશ	૮૬
લૂંટ	૮૯
ધ્યાલો	૯૧

વૈરાગ્ય :

અક્ષખની ધુન	૯૫
નાવડી	૯૬
મહેમાન	૯૭
ખોલો રામરામજી	૧૦૦
જીર્ણ હવેલી	૧૦૨
અશક્તિ	૧૦૪
સંયમ	૧૦૬
મંદિર	૧૦૮
અંજન	૧૧૦
અશ્રુવિજય	૧૧૧
વિન્નેગી	૧૧૩
શરણાર્ધ	૧૧૪
અંતરદષ્ટિ	૧૧૬
જહાંગીરી	૧૧૮
ત્યાગ	૧૨૦
ચિંતા	૧૨૩
અહ્માનંદ	૧૨૫
ભરતી	૧૨૬

આનંદ	૧૨૭
પધરામણી	૧૨૯
સાહેબાની નાવડી	૧૩૧
આવ રે હોડીવાળા !	૧૩૪
અધીરાઈ	૧૩૬
નવસા દેશ	૧૩૮

આ પુસ્તક નીચેનાં સ્થળેથી મળશે :—

૧. કર્તા પાસેથી,
માઉન્ટ રોડ, મદ્રાસ
૨. જુહુરાય ડી. બંધડીઆ
જન્માષ્ટમી બીલ્ડીંગ, ખેતવાડી મેઈનરોડ
મુંબઈ
૩. ખડાયતા મુદ્રણકલા મન્દિર
ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

ભજનિકા

୧

ଭଜିତ

રસસ્થાપના

(રાગ કાશી-તાલ લાવણી) *

પાય પડું અમી આપો રે,

જગતનાથા !

પાય પડું અમી આપો ! —(ક્રુવ)

તારક ચંદ્ર ઝગે આકાશે,

કોટિ પ્રભાકર જ્યોતિ પ્રકાશે :

વિશ્વ વિમળ પ્રભા વ્યાપો, વ્યાપો, વ્યાપો રે !

જગતનાથા !

પાય પડું અમી આપો ! —પાય૦

૧

* “ દાસ પરે હમા લાવો રે,—”એ રાહ.

બાળક અજ પડ્યાં અંધારે,
 જ્યોતિષકી જગ વસ્યાં મારે :
 આંજી અમી, એ તમ કાપો, કાપો, કાપો રે !
 જગતનાથા !

પાય પડું અમી આપો ! —પાય૦ ૨

ધનધુમ્મટના પડદા ઘેરા,
 ઘોષ ફૂટે ક્યમ ચાંદની ફેરા ?
 હૃદયે હૃદયે રસ થાપો, થાપો, થાપો રે !
 જગતનાથા !

પાય પડું અમી આપો ! —પાય૦ ૩

રસગાથા

(રાહ-‘ ગિરધારી રે ’-તાલ દાદરો)

આવો સંત સંત હો !

નયને ભરૂં હું મારા નાથને,

એના સતિયા સૌ સંતના સાથને :

ભાવો તંત તંત હો !

તંતે અંધાવું ખેલ હાથને,

જોડું ભજવા સદા જગનાથને.— આવો૦

થાય ચમક ચમક વીજ મેઘાડંબરે રે :

ગગડે ધન, ચઢાવ્યું ચાપ શું વિશ્વંભરે રે :

ઝરે મોતી મોતી રસિક બ્યોમઅંબરે રે :

મારે પંથ પંથ હો,

અમીરસ રસાવે દિનરાતને :

સીચે તારા ને પુષ્પની મિજાતને :

આવો સંત સંત હો,

નયને ભરૂં હું મારા નાથને,

એના સતિયા સૌ સંતના સાથને,

એની સૂર્ય ચંદ્ર આંખે તેજ કૂટતાં રે,
 એને હૃદય તેજપુષ્પ આલ લાંટતાં રે,
 એને પલક પલક અમૃતઝરણુ છૂટતાં રે :
 મનુજ ચંત ચંત હો,
 ભરી છે અમર એ રસગાધને :
 એવા દિલભર વસાવું જગનાથને :
 આવો સંત સંત હો,
 નયને ભરું હું મારા નાથને,
 એના સતિયા સૌ સંતના સાથને.

ભજ મન !

(રાગ કાશી—ત્રિતાલ)

ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન !

એક, અખંડ, અમર, અવિનાશી,

પ્રભુ એ પ્રેમનિધાન :

ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન ! —(ધ્રુવ)

અણુગણુ ગુણુ સાગર રહે ગામ,

વનવન પવન કવન રહે વાઈ ;

પણપણ, ક્ષણક્ષણ, એમ નિરંતર

કર એનાં ગુણુગાન !

ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન ! ૧

તૃણા કેરા તરલ તરંગે

નાચી રહ્યું તું વિધવિધ રંગે :

પલકે તુજ પરપોટા ફૂટે,

નવ રહે નામનિશાન :

ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન !

આપ સુગંધ વિના ગુલ કેવું !
 છે પ્રભુનામ વિના મન તેવું :
 ગુલ સમ પ્રભુ પ્રભુ પમર સમર તું,
 રજરજ બન ગુલતાન,
 ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન ! ૩

મીન રહે પાણીમાં પ્યાસી,
 ચોવી ફોગટ છોડ ઉદાસી :
 રસનાને અમીરસ દદા એનો
 પામ અદલ રસદાન !
 ભજ મન ! દુખભંજન ભગવાન ! ૪

લગની

(રાગ કાફી-ત્રિતાલ) *

લગની ન કેમ લાગી રે,

ઓ પ્રભુ ! તારી લગની ન કેમ લાગી રે ?
લગની ન કેમ લાગી, રાગી હો કે હો વેરાગી ;
ભવે કોની ભીડ લાગી રે ?

ઓ પ્રભુ ! તારી૦

સારો છે સંસાર સૂતો, સપનાંમાં રહે વચુતો
પ્રભુ શોધે પ્રભુ ત્યાગી રે !

ઓ પ્રભુ ! તારી૦

દીકું તેણે મીઠી આંખો, ઊડ્યાં તેણે ઢાળી પાંખો ;
સુષ્ટ્યું તેને વાણી વાગી રે :

ઓ પ્રભુ ! તારી૦

સૂતાનો સંસાર સારો, આભને તે ક્યાં છે આરો
ઊઠ્યા જેણે જોયું જાગી રે ;

ઓ પ્રભુ ! તારી૦

પ્રભુ જે આવાસે રહ્યો, પ્રભુ જેના શ્વાસે વહ્યો,
તે અદ્વૈત બડલાગી રે !

ઓ પ્રભુ ! તારી૦

“ મુખડાની માયા લાગી રે,” એ મીરાંબાઈના પદની રાહ.

શોધ

-૪-

(રાગ ખમાય-તાલ દીપચઢી)

ચરણ તથા, પ્રભુ ! ક્યાં જવું મારે ? (ત્રીતા)

વનવન ઢૂંઢ્યાં, જગતજન ઢૂંઢ્યાં :
કાષ્ટ ન બોલે છુપાયો તું ક્યાં રે :

ચરણ તથા

પગપગ દોડ્યો જ્યાં નેત્ર તુમ જાયા,
જનિં ધરવા ત્યાં ઊઠે, કર હારે :

ચરણ તથા

ફૂલ કરમાય, પવન જાય સરકી :
નં નં ધરે તે વિલાતું કુંકારે :

ચરણ તથા

રજની ઊઠે ને દિવસ જાય પુખી :
ઓ પુખતાં ! મહુ મુગ્ધને શું તારે ?

ચરણ તથા

રખડી ભમી પ્રભુ ! શરણે હું આવ્યો ;
અધમ ઉધારણ તુંજ ઉદ્ધારે !—

ચરણ તથા પ્રભુ ! ક્યાં જવું મારે ?

દોટ

(રાગ ભૈરવી—દાદરે)

* હું તો ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં રે,
હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં :
દોડી દોડી થાકી હું ઠાકર ખાઉં રે,
હરિ ! હું તો ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં.—(વ)

તગતગનાં તેજ તારાં છાંડ્યાં જગજાપરે,
તાપે તાપે હું અકળાઉં :
પરતું મૂક્યું મેં આ ઊંડા અધારમાં,
ત્યાં ચે હું આ ગુંગળાઉં રે !
હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૧

પૃથ્વી ઉપર હું આવી પડ્યો આ,
જાણું જન્મ જાનો છુપાઉં :
આણુમીંચી આંખો તારી શોધી લે મુજને,
સહેજે હું તો સપડાઉં રે !
હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૨

* ફ્રાન્સિસ હોમ્સનના “ The Hound of Heaven ” નામના કાવ્યપરથી સૂચિત, આ તેમજ પાછળનું “ કેડો ” નામનું કાવ્ય. પરમાત્માનો પ્રેમ આત્માને કદી છોડતો નથી, એ મૂળ ભાવની જ છાયા આ બંને કૃતિઓમાં લેધેલી છે. બાકીની કલ્પના ને રચના નવીન છે.

રાતે હું દોડ્યો ને દિને હું દોડ્યો,
 દોડી દોડી ગભરાઉં ;
 આંખે મોટાં મોટાં આંસુઓ ટાંગી
 પૂછે હું જઈ સંતાઉં રે !
 હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૩

કરી રમકડાંની સૃષ્ટિ હું મારી,
 તેનાં સ્વપ્નામાં સમાઉં ;
 આવી તું દ્વાર ખોલે, પુઠ્ઠે ત્યાં વાયરો ;
 પડતી એ સૃષ્ટિમાં દબાઉં રે !
 હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૪

ઓ રે બચાવે મને કુદરતનાં બાલુડાં !
 આને તે કેમ હું ચૂકાઉં ?—
 કાંઈ બચાવે છુપાવે મને નહીં,
 આખર નાચાર હું થાઉં રે !
 હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૫

હસતો હરિ તું મારો બોલો શું સામે ?
 કાંટો તૂટે હું લજવાઉં ;
 જીવન આ માંડે જરી દેતી તું ઓઢવા,
 ટાઢે હું આ થયરાઉં રે :
 હરિ ! તુંથી ભાગ્યો ભાગ્યો દૂર જાઉં. ૬

“ જીવન શું લોકે, મારી દયા લે ઓઢવા !

પૂઠે પૂઠે હું તેથી ધાઉં ! ”

ઓ રે હરિ ! એ મેં જાણ્યું ન પહેલે,

અંતે હવે પસ્તાઉં રે :

હરિ ! તુંથી લાગ્યો લાગ્યો ક્યાં જાઉં ? ૭

તગતગતાં તેજ તારાં છોડ્યાં મેં ત્યારથી

ટાઢે ને થાકે વિલાઉં :

લે લે, હરિ ! આ તારી દયાની હુંકમાં !

દોડી દોડી હું ક્યાં જાઉં રે ?

હરિ ! તુંથી લાગ્યો લાગ્યો ક્યાં જાઉં ? ૮

બાળપ્રાર્થના

—*—

(રાગ કાલિંગડો—તાલ હીન્દ)*

ઓ પ્રભુ ! ઝાંખજો, મુજને સદાય પાસ રાખજો !
હજો મારા ઉતારા, ન ન્યારા થજો ! —પ્રભુ !

હશે આ સૂર્ય ચંદ્ર તારંકા તારા સદાના,
હશે ઉર ઘોરતા તુજ અભક્તિનારા સદાનાઃ
હશે ખીલતા અમર વસંતના ક્યારા સદાના,
હશે ત્યાં રવર્ગના આનંદઓવારા સદાના—
અરે આ બાળ વિણ સૌ લાગશે ખારા સદાના !

દગ નાખજો, દયા દાખજો, જરી ભાખજો !—
ઓ પ્રભુ ! ઝાંખજો, મુજને સદાય પાસ રાખજો !

*“જો પીયા આયે ના, મોરે સહા હુખ જાય ના,” એ “બૂલ બૂલઈયા”
નાટકમાંના ગાયનની રાહ.

હારી જાઉં રે

(રાગ દેશ-તાલ ચતુશ્રજતિ એક તાલ-કહારવો)*

હારી જાઉં રે હરિ ! ગુણુ તુજ ગાતાં પાર ના રે,
પામું પાર ના રે :
હારી જાઉં રે. (ધ્રુવ)

વિશ્વનાભાં સહુ વૃક્ષ વસાવું,
પાને પાને કવિન લખાવું,
ગાઉં, ધૂન લગાવું, આવે સાર ના રે :
પામું પાર ના રે. ૧

અન્ય વિપેથી વિશ્વ ઉઠાડયું,
નિમિર વિપેથી તેજ ઉગાડયું,
વાટે પાડયું શબ્દ ફૂંકી ઓંકારના રે :
પામું પાર ના રે. ૨

કયાં ઉંચા તુજ સ્વર્ગમિનારા.
કયાં નીચા મુજ દેહકિનારા ?
કયાં તુજ તારા, ને મુજ દીપ દિદારના રે !
પામું પાર ના રે. ૩

* “હારી જાઉં રે સાંવરિયાં તોયે વારના રે.”—એ રાહ.

કેમ ગણું સાગરની રેતી ?
 કેમ ગણું નમ્રાર હલેતી ?
 તેનિ તેતિ જ ગોલ જડે ઉચ્ચારના રે !
 પામું પાર ના રે. ૪

ખંડ ખંડ ઉઘડે મુજ સામે,
 લાખ જીભો પણ લાખ કલામે
 રટવા પામે રંગ ન તુજ દરબારના રે !
 પામું પાર ના રે. ૫

તુંહિ તુંહિ કરતો રહે તંખૂરો,
 ગુણ ગણતો હારં હરિશ્ચરો :
 વૂટયા સૂરો તોય અદ્વલ આધારના રે !
 પામું પાર ના રે. ૬

ઐથ

(રાગ કાલિંગડો-ત્રિતાલ)

રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! રાખ શરણ તારે ! —(ધ્રુવ)

જગત જાણ્યું જોગ્યું, ભૂંડું ભણું સૌ ભોગ્યું ;
આખરે તો એક તુંજ છે મારે :

રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! ૦

જગતને કીધું સચું, જનમભર મને દયું ;
તું વિના હું પામું રનેહ ક્યાં રે ?

રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! ૦

ઐથ લઉં શું યોમની, તારકા ને સોમની ?
સૂર્યની પ્રભા ન લાખ દળરે :

રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! ૦

ચરણ તુંજ ધર્યાં હવે, જીવન ભર રસે નવે :
કવન કોડવરણ અદલ હારે :

રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! ૦

પાંખડી

(લાવણી)

મારો કર ધરની !

હગમગ પગ મુજ ડોલે, હરિવર ! ગળ અંતર ભરની !

મારો કર ધરની !—(શ્રુવ)

થયા પ્રકાશ પ્રગટ તુજ ત્યારે

રત્નું હૃદય મુજ સૂતું :

ભમ્યો ભટકતો અંધારે હું—

થયું થવાનું ફતું :

મારો કર ધરની !

૧

કાળ વીત્યો ને ઉઘડી આંખો,

ગઈ સપનાંની માયા :

સૂકાં સરવર દેખી તીર પર

હંસ પછાડે કાયા :

મારો કર ધરની !

૨

ઝળતા સૂરજ લાગે ઝાંખા,

નંદા નેહા આંખો ચાળું :

ચંદ્રે અગન ઝરે ને તારા

લાગે ભૂતડાં — ટોળું :

મારો કર ધરની !

૩

પાછળ ઊંચી આડ કરાડો,
 આગળ ઊંડી ખીણો ;
 હરિવર ! મારો કર ધર, હું તો
 જુગજુગનો બળહીણો :
 મારો કર ધરની ! ૪

એકલડો થળથળ હું અથડું,
 પળપળ અદલ દુલાતી :
 પકડું તારી પાંખડી, હરિ ! ત્યાં
 ગજગજ ફૂલે છાતી !
 મારો કર ધરની !

ડગમગ પગ મુજ ડોલે, હરિવર !
 બળ અંતર ભરની ! ૫

શિખર

(રાગ માઠ-તાલ લાવણી અથવા હીંચ) *

પ્રભુ, તારે શિખરે હું કેમ કરી આવું રે,
 હું આ ખીણે પડ્યો અથડાઉં:
 પંથ તારો તે ક્યાંથી પડાવું રે,
 હું તો ખૂણે ખૂણે અટવાઉં. —(ધ્રુવ)

ન્યાં ન્યાં હું જાઉં, ન્યાં ન્યાં ઝૂકાવું,
 સાં સાં હું ઠોકર ખાઉં :
 કાળા અંધારમાં કાંઈ સૂઝે નહીં,
 પૂછી પૂછી પછડાઉં રે—
 હું આ ખીણે પડ્યો અથડાઉં. ૧

કાઠવ ને કાંટા પામે ભરાતા,
 કાઠી કાઠી થાકી જાઉં:
 હાથ લંબાવું તોય કોઈ ન ધારે,
 નીચે પડી પટકાઉં રે—
 હું આ ખીણે પડ્યો અથડાઉં. ૨

* “ મન માથાના કરનારા રે, ”—એ રાહ.

પિતા ! ઝો દાતા ! દુઃખીના ત્રાતા !
 હીણો અધીર અકળાઉં,
 જોડી આ આંખનાં પડળ ઉઘાડો,
 જોતાં હું પંથ તુજ ધાઉં રે—
 હું આ ખીણે પડ્યો અથડાઉં. ૭

ઉઘડે જ્યાં જ્યોતિ, આંખો રહે રોતી,
 તારી કૃપાએ હુલાહિં:
 ક્યાંતી તે ખીણે ને ક્યાંનાં અધારાં ?
 અદસ સવારાં ગાઉં રે—
 પ્રભુ ! તારે શિખર ક્યારે આવું ? ૪

લૂંટારા

(ગરબી)

મને લૂંટી ચાલ્યા લૂંટારા રે,
શું જોઈ રહ્યા નાથ મારા રે ?—(ધ્રુવ)

મારા દિલની દોલત લૂંટી રે,
લીધાં ચિત્તનાં ચિંતવન ચૂંટી રે,
મારી નવલખ આશા ઝૂંટી રે,
મારા સુખના આવ્યા આરા રે,
આવે, વહાર કરે નાથ મારા રે ! —મને લૂંટી૦

મને તનતન તણુખા કોંટ રે,
મારા શિરમાં શલુકા ફૂટે રે,
મારી પળપળ નાડી તૂટે રે ;
મારે અંગ ધણે અંગારા રે,
હજી જોઈ શું રહો નાથ મારા રે ? —મને લૂંટી૦

મને દિનભર સરજ તાવે રે,
મને યુગે ચંદ્ર ડરાવે રે,
મને અશ્રે નભ યુગળાવે રે,
તીણા ભાલા બોંકે તારા રે :
ઝટ ધાજે હો નાથ મારા રે ! —મને લૂંટી૦

મારે હૃદયે દુશ્મન પેઠા રે,
 પાકું પાકું પણુ થાય બેઠા રે,
 થાકી પડતા કર મુજ હેઠા રે :
 મારા ડગતા પ્રાણુમિનારા રે,
 આવો, સાહોની નાથ મારા રે !

—મને લૂંટી૦

જમું હરદમ એવી લલાકી રે ;
 રહ્યું એક અલખધન બાકી રે,
 રાખ્યું મેં મુજ પ્રાણુ ઢાંકી રે :
 રાખો આટલું રાખણુહારા રે,
 હવે ધાન્યે હો નાથ મારા રે !—

આ શું લેતો રહ્યા નાથ મારા રે ?
 મને લૂંટી ચાલ્યા લૂંટારા રે !

મરજીવા

(રાગ સિંહા-કાનડો-ઢીપચંદી)

ઓ પ્રભુ ! લે તું દાદ અમારી,
આ ભવસાગરે કર યારી !—ઓ પ્રભુ ! ૦

ભવસાગર આ અનહદ ધોરે,
શોરે હઠે ડરતું દિલ દારી :

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૧

પહાડ સમાં જ્યાં ઉછળે મોગ્ન,
એકલ પ્રાણ શું રહે કર મારી ?

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૨

યોગમ મસ્ત પવન જ્યાં ફૂંકે,
આક્રત આવી પડે અણુધારી :

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૩

ધ્રુવ ધરા, નભ ડગમગ ડોલે,
પળપળ ચપળા કરે ચમકારી :

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૪

હદ બેહદ પ્રભુ ! જળ તુજ ઘૂમેઃ
કો મરજીવા પડ્યો તરે તારી :

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૫

તુજ સાગર આ પ્લવરસભરિયો :
એક પ્રભુનામ અદલ લે ઉગારી !

ઓ પ્રભુ ! ૦ ૬

આધાર

—*—

(રાગ જિહ્વા-ઝીઝેરી-ત્રિતાલ) •

પ્રભુશરણુ વિણ કાણ ઉગારે ?
હૈયું પળપળ હારે રે. — (પ્રવ)

ધોર પવનમાં રજની ધારે,
અપળા ખુબ અમકારે રે ;
ગગને કડકડ થાય કડાકા ;
હૈયું ધમકા મારે રે.
પ્રભુ શરણુ વિણુ ૧

પર્વત જેવાં ઉછળે મોગ્ગાં,
નાવ ગળે આધારે રે ;
દોરે સુકાની લાખ કળે પણુ
હુમે નાવ કિનારે રે.
પ્રભુશરણુ વિણુ ૨

* “ ગિયા કે ચિત્ત મિન પ્રીતમ પ્યારે ”—એ રાહ.

મહાસાગરના મરજ્યાં પણ
 ડરતો બંદર બારે રે ;
 નાવિક વિણ કો માર્ગ બતાવે !
 ખડકાં હારે હારે રે.

પ્રભુશરણ વિણ

૩

આ પ્રભુ ! તુંજ સુકાન અમારું,
 નાવિક તુંજ અમારે રે ;
 ભવળગમાં અમ નાવ અદલ આ
 પ્રભુ તારે આધારે રે !

પ્રભુ શરણ વિણ કાણ ઉગારે !
 દેણ પળપળ હારે રે.

૪

આરો

(રાગ પીલુ-તાલ દીપચંદી) *

માફ કરો, પ્રભુ ! હું ગુણુડીણી,
જિભો રહું અહીં ક્યમ મદભીનો.— (ધ્રુવ)

ગુણુમાં તો ગુણુ તારાં ગાન કર્યાના,
જીવન આ તુજ પાદ ધર્યાના. માફ કરો૦

માનવના ગુણુ માનવ મૂલે,
લાગ ગુણો તુજ પાસ શું ફૂલે ? માફ કરો૦

નહીં અમ પ્રાણ કે નહીં અમ મટ્ટી :
ધગધગતી અમ પાપની ભટ્ટી. માફ કરો૦

આજ ડિગી સહુ કાલ વિલાતુ,
એકજ આ તુજ તેજે સમાતું. માફ કરો૦

માફ કરો ગકવાદ અમારો,
અદસ પ્રભુ ! તુંજ છં અમ આરો ! માફ કરો૦

ધશ્વરેચ્છા

(રાગ ગિહાગ-ત્રિતાલ)

નાથ ! તું રાખે તેમ રહું :
 ભક્તિ સતત કરવા તુજ પગપગ
 દુઃખ અનંત સહું :
 નાથ ! તું રાખે તેમ રહું.— ધ્રુવ

કદી કર પામે મધુર કુસુમ કે
 કદી કર અનલ ગ્રહું :
 માનવનું નહીં થાય અશ્વિં કંઈ :
 તારૂંજ અશ્વિં અહું :
 નાથ ! તું રાખે તેમ રહું. ૧

ધ્રુવધરની તું જાણે ક્યની,
 હું શું વિશેષ કહું ?
 તું કરનારો વિશ્વ સભરનો,
 નહીં પામર જન હું :
 નાથ ! તું રાખે તેમ રહું. ૨

રજની દિનનું ચક્ર ફરે ત્યમ
 સુખદુખ એક લાહું ;
 પુજી ભવસાગરમાં હું ગાગર
 તરતી હુબતી વહું :
 નાથ ! તું રાખે તેમ રહું.

૩

તારી દૃષાનાં આંસુ ધુએ ત્યાં
 હું ભરજન્મ દહું ;
 એકજ પુજી સુખનને માટે
 અદલ ધનું નિત હું !
 નાથ ! તું રાખે તેમ રહું.

૪

•

કરુણા

(રાગ કાશી-તાલ ત્રિતાલ) *

મને પળપળ તેં રોવરાગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા !
 છલછલ નયને નવરાગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા !
 —મને પળ (ધ્રુવ)

દિશદિશ ઘેરી આવે, બધું નહ ભરી ભાવે,
 તારી વીજ અમકાવે ઝળહળતી ;
 ધનધન ગગડાવે, તનતન તણુઆવે,
 તારી સ્મૃતિ સણુકાવે દિલ જળતી :
 આ શી તારી સરસર મારે મુજ ઉરદારે
 આગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા !
 મને પળપળ તેં રોવરાગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા ! ૧

તારાં તીર તીર ફટે, મારો ગઢ બધું તૂટે,
 તારી રેલ રેલ ફટે બળબળતી :
 મારું બળ બધું ખૂટે, મારી આશ રાણી લૂટે,
 મારી શ્રદ્ધા પંડે ઊંડે ટળવળતી :
 આ શી તારી નરી અમીકરુણા, ભરી ભરી ઝરણાં,
 લાગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા !
 મને પળપળ તેં રોવરાગ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા ! ૨

* “ મને લે.ળીને ભરમાની રે આ, એમ કહે ”—એ “ ચોકળ ભૂલ ” નાટકમાના ગાયનની રાહ.

માપ

(રાગ ભેરવી-તાલ ત્રિતાલ અને દીપચંદી)

દિલનાં દઝાડિયાં દાઝીએ, નાથજી !

દિલનાં દઝાડિયાં દાઝીએ :

પળમાં રીઝાવિયાં રાચીએ, નાથજી !

પળમાં રીઝાવિયાં રાચીએ ! —(ધ્રુવ)

તુજ પાકને અહીં પાકવા તું તાપતો કહિયે,
અમીધારથી એ તાપતે ફરી કાપતો કહિયે ;
ભૂકંપ જેવો ક્રોધ પણ તુજ વ્યાપતો કહિયે,
ના જાણીએ તું કેમ લેતો આપતો કહિયે :
ઓ નાથ ! તું અમ માપથી ના માપતો કહિયે !

દિલનાં દઝાડિયાં દાઝીએ, નાથજી !

દિલનાં દઝાડિયાં દાઝીએ :

પળમાં રીઝાવિયાં રાચીએ, નાથજી !

પળમાં રીઝાવિયાં રાચીએ !

એકતા

(રાગ ભેગીઆ-ત્રિતાલ)

અકળ તુજ ગતિ રે,
 પ્રભુ ! સમજી હું નહીં રતિ રે ;
 પરમ જગપતિ રે,
 પ્રભુ ! આસે નહીં મુજ મતિ રે. (ધ્રુવ)

છે તું અગિયો, છે તું મોટો,
 છે તું જગનો આપ :
 હું અસ જાણું આહી તુજને,
 અર્થ અવર સંતાપ :
 અકળ તુજ ગતિ રે. ૧

જાની શાસ્ત્રી શોધવા તુજને,
 કાપી કાપી જગ જોય :
 ઓ પ્રભુ ! તું તો સભર ભરાયો,
 મારોજ છે તું તોય :
 અકળ તુજ ગતિ રે. ૨

ફલ સમું છે જીવન મારું,
 ફલ સમો હું ચાહું :
 પળપળ શ્વાસે પ્રેમ બરી તુજ,
 ફરી ખીલી કરમાઉં
 અકળ તુજ ગતિ રે. ૩

શક્તિ ન માણે મર્મ હૃદયના,
 જ્ઞાન ન જાણે પ્રેમ :
 ધગધગતા રણમાં જે ઉગે તે
 અમૃત જાણે શું એમ ?
 અકળ તુજ ગતિ રે. ૪

નિર્ગુણ સગુણ કે દૃશ્ય અદૃશ્ય તું,
 મારે શી પંચાત ?
 હું છું તારો ને તું મુજ પ્યારો,
 એજ મરમની વાત !
 અકળ તુજ ગતિ રે. ૫

અંધન

(રાગ ભેગીઆ-તાલ દાદરા)

તું ક્યાં નાસી જશે, મારા રસિયા ?

હવે તને છોડું નહીં પળવાર :

મારે હૃદયે તને બાંધ્યો, રસિયા !

હવે તારી પરવા નથી તલબાર !—(ધ્રુવ)

બોલે મેં બાંધ્યો, કાલે મેં બાંધ્યો,

બાંધ્યો છૂટે નહીં કાલ :

કાટિ કાટિ કંઈ કિરણે મેં બાંધ્યો :

સરકી ગયો તું તોય :

એક દોરી લાધી મને, રસિયા !

હવે તું ન છોડી શકે નિરધાર :

તું ક્યાં નાસી જશે, મારા રસિયા !

હવે તને છોડું નહીં પળવાર. ૧

અનહદ છે આકાશ આ તારે,
 અનહદ તારે જોર :
 તું અગિયાનો અગિયો ભલે, પણ
 બાંધ્યો તને મુજ દોર :
 મારો પ્રેમ પ્રચંડ છે, રસિયા !
 તને લાગે કાચા સુતરનો તાર :
 તું ક્યાં નાસી જશે, મારા રસિયા !
 હવે તને છોડું નહીં પળવાર. ૨

સર્વ ધ્વજાંડ ઉરે તુજ બાંધ્યાં,
 મેં બાંધ્યો તને ઉરપાશ :
 જો રે દેશના છે બાંધ અનેરા,
 ન તારે કંઈ ઇશ્વરની આશ :
 હવે રસબસ થઈ જા, જો રસિયા !
 તું ને હું તો એકજ બીતર બદાન :
 તું ક્યાં નાસી જશે, મારા રસિયા !
 હવે તને છોડું નહીં પળવાર. ૩

વિનંતિ

(રાગ ખીસુ-છલસા-તાલ ત્રિતાલ પંતળી) *

વિનવું રે, મને છાડી ન દે, મારા નાથ !

જેડી રાખ સદા ઉર સાથ ; —વિનવું રે. (ધ્રુવ)

ભવભવમાં હું ન પામ્યો કદી તે

દીધું તેં આ ભવ માત્ર :

અમૃતચિન્દ્ર ચખાડી મને તું

દોળી શં દે મુજ પાત્ર !

વિનવું રે. ૧

આગે હું આગ્યો આગળે તારે :

ગીતનં કશાં ઘરખાર ?

આંખી મને તુજ રુદ્રિયાની સાથે,

કહે ના હવે કે સિધાર !

વિનવું રે. ૨

* “ જાતા દે સખી ! દૈન ગલી ગયો શ્યામ, ” એ રાહ.

હું નથી મંદિરે દર્શને આબ્યો,

કે હું આ લેઉં વિદાય ;

આબ્યો હું કયાં કયાંથી સરિત્તા જોયો

સમાવા

સાગરમાંય :

વિનવું રે. ૩

કર તુજ તેજનું ફિરણ અતૃપ્ત તું,

કર તુજ પુષ્પસુવાસ ;

કર તુજ ગાનનો સુર મને તું,

કર તુજ શબ્દનો શ્વાસ !

વિનવું રે ! ૪

સૌનો છોડ્યો હું છટકાને છટું,

તારો છોડ્યો કયાં જાઉં ?

લે, લે, ઓ નાથ ! હું સિંધુનો મોઝાં

સિંધુમાંજ ઉજળી સમાઉં !

વિનવું રે ! ૫

દીપ

(રાગ ભૈરવી—તાલ ત્રિતાલ) *

દીપ દિલે સજગાવો, ઝો દેવા !

દીપ દિલે સજગાવો !—(ધ્રુવ)

અંધારા આકાશકરે આ

ક્રોટિક દીપ જગાવો ;

અંતર મુજ અંધાર રહ્યો ત્યાં

ઝેક કિરણ ઉતરાવો !

ઝો દેવા ! દીપ દિલે સજગાવો ! ૧

છાયાં પડે પડ વાદળ ધ્રાડાં,

ભમતો હું ખાઉં ભૂલાવો :

ઝેક પલકમાં ખસક ઝથુકશે,

ને તમ જ્યોતિ જગાવો :

ઝો દેવા ! દીપ દિલે સજગાવો ! ૨

આત્મહીરો મુજ રહે ઝંખવાંયા,
 આંખ ઉરે ઉઘડાવો !
 અંધતણાં આ પડળ ઉપાડો,
 નાથ ! હીરો ઝળકાવો !
 ઓ દેવા ! દીપ દિલે સળગાંવા ! ૩

વાટ વણી ને તેલ પૂર્યુ આ :
 ન્યોત અખંડ જળાંવા !
 અણહોણાતો ઓ દીપ સદાનો
 અદલ તમારો બનાંવા !
 ઓ દેવા ! દીપ દિલે સળગાંવા ! ૪

ચિનગારી

(રાગ જોગીયા—ત્રિતાલ)

ચરણુ તુજ પકું રે,

હરિ ! ધાર હવે મુજ કર રે !

શરણુ તુજ વકું રે,

હરિ ! પાર ઉતાર સમર રે ! —(ધ્રુવ)

નિશદિન દિવ્ય પ્રકાશ પ્રગળતા

પતંગ તુજ જગપાટ :

એકજ તુજ ચિનગારી માટે

જોઈ સદા મેં વાટ :

ચરણુ તુજ પકું રે !

૧

સૂરજે શોધી, સામે શોધી,

શોધી તારક દીપ :

જનમત શોધી, સ્વપ્ને શોધી—

હતી સદાય સમીપ :

ચરણુ તુજ પકું રે !

૨

ગગનગુહા ને ઉરઉર ચમકે

ક્રોટિકિરણુ ખલોત :

તુજ સંદેશ અક્ષય જગ ભરતી

રજરજમાં તે જ્યોત :

ચરણુ તુજ પદુ રે ! ૩

ગંતતાં ગંતતાં કાંખ પડી ને

ઢંકાયાં ઉરનેન :

વીજળી પડી ને થયો કડાકો,

અજળ અક્ષખની ઘેન !

ચરણુ તુજ પદુ રે ! ૪

જ્યોત

-૪-

(રાગ માઢ-તાલ ગઝલ-પરતો)

ઝીણી ઝીણી બળે ને ફરફરે
 એક પ્રેમળ કામળ જ્યોત :
 ધામા ધામા ધૂળે ને થરથરે
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત :— (ધ્રુવ)

કાટિ કાટિ કંઈ રક્ષા હું એની,
 રાખું છુપાવી છંક :
 ભરી ભરી હશે દુનિયા ભલે, માંડે
 રંકનું ધન આ એક રે :
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત. ૧

આંધ્ર વંદાળીઆ વાયરા ત્યાં
 ઝૂમી પડે એક પાસ :
 દોડી ધડે માંગે હાથ ત્યાં આંડા ને
 યાગ અખંડ પ્રકાશ રે :
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત. ૨

ઝીણી ઝીણી થતી થાય ઝીણૂરી ને
 જોતાં જણાય ન પાંડ ;
 ખૂમી પડું તેની પાસે હું, ત્યાં તો
 ભડકે બળે તે અખાંડ રે ;
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત.

૩

કેમ છવું મારી જ્યોત વિના હું ?
 કેમ હું રહું સદાય !
 કેમ રાખું મારા લાથ પવિત્ર હું—
 એજ એ જ્યોતની છાંય રે ;
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત.

૪

ઝીણી હશે ઘણી જ્યોત એ મારી,
 પણ કદી અનશે વિરાટ :
 નાથ ! અખાંડ જળાવજો, મને
 એજ અતાવશે વાટ રે ;
 મારી પ્રેમળ કામળ જ્યોત.

૫

ખોલો દાર

—

(પીલુ-ત્રિતાલ) *

મંદિરિયાં નવ વાસો રે, ખોલો દાર !

અંતરિયાં નવ વાસો રે, ખોલો દાર ! — (ધ્રુવ)

સાત સમુદ્ર ને નવખંડ ધૂમ્યો :

તોય હું આતમખ્યાસો રે, ખોલો દાર !

અરે ધગતા સહુ ગાલ્ય વિલાસો રે, ખોલો દાર ! મંદિરિયાં

અનહદ નભ પણ છાંય ન રજ દે :

પગપગ નાખું નિસાસો રે ! ખોલો દાર !

અરે હગતો એ જગત તમાસો રે, ખોલો દાર ! મંદિરિયાં

અધમ ઉદ્ધારણ, હુઃખીના તારણ !

દિલનો ક્યાં અંત્ય દિલાસો રે ! ખોલો દાર !

હવે અહીંજ મુગ અંતરવાસો રે, ખોલો દાર ! મંદિરિયાં

२

ज्ञान.

દર્શન

(ઘોળ)

જાગી જાગી ઉરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો !
 જેના નયનનયનમાં ઝમકે દીપ અનંત :
 જેને અંગોઅંગ ધ્રુવારા અમીના ફૂટતા,
 એનાં દર્શન કરવા આવો જોગી સંત !
 જાગી જાગી ઉરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો. ૧

પીધા સાગર જેણે દુષ્પડાં ફેરા દોષજ્ઞા,
 લીધા જશ-અપજશના શિર પર ભવના ભાર :
 દીધાં દુનિયાને મધમધતાં દિલનાં ફૂલડાં :
 આવો, આજે એની ચદો અલખદરબાર !
 જાગી જાગી ઉરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો. ૨

પળપળ ધોતી જગનાં પાપ જીવનની જાદુનવી,
 પળપળ છૂટે લૈયાથી અમૃતની સેર :
 જાગી જામ સંકારે ઝુકતા દિલના દીવડા,
 આવો, આજે એને આંગણ આનંદભેર !
 જાગી જાગી ઉરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો. ૩

કાટે કાળાં આભ અને અજવાળાં ઉઘડે.
 યોગમ ધસતાં આવે ચેતનનાં રસપૂર :
 જાગી ખીલે ત્યાં જીવનની મોજે પાંખડી :
 આવો, આવો, એવાં ભરીએ નયને નૂર !
 જાગી જાગી હિરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો. ૪

હિતરી પડશે પડદા રંગની જેવા મોહના,
 જડશે આત્માને અરુણાં મોંઘાં કલ્યાણ ;
 પગમાં પડશે પગલાં પ્રાણે તેજોદેવનાં :
 આવો, લઈએ જીવનભરતી એ રસસ્યાણ :
 જાગી જાગી હિરમાં જુગજુગ ફેરી જ્યોત જો :
 માગી માગી લેજો જુગજુગ ફેરી ઓથ જો ! ૫

પ્રભુના ધ્યક્ષારા

—

(ગરબી)

ફરો, ફરો રે પાછાં ઓ મારાં બાળ !
 પ્રભુ તે શું કહેશે રે ?
 તોડી ચાલ્યાં ક્યાં આ પુણ્ય ફરી પાળ ?
 પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? --(ધ્રુવ)

જુગજુગ જૂનું ઝીલે ઝડતું જગત આ :
 જુગજુગ ખીલે એની વાડી રે :
 જુગજુગ જૂનાં એનાં પુણ્યો પાંગરતાં,
 જશો શું પકડે એ સૌ પાડી ?
 હો ! પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૧

રૂપલા સાગરમાં સોનલા ઝા બેટ શા
 શોભે સંસાર મનુકુલના રે,
 આંધી ચઢાવી, એની નિશનિશ ફુગાવી,
 જશો શું કરી એને ધૂળના ?
 હો ! પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૨

ખીલી વસંત મોંઘી અનંત આનંદ શી,
 ખીલ્યાં છે ફૂલ ઉગી ઢગલે રે :
 દેવોના શ્વાસ જેવા પમરે પરાગ ત્યાં
 જશો શું વેડી ડગલે ડગલે ?
 હો ! પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૩

પ્રભુએ કહ્યું છે : માફ વસુધા કુટુંબ આ,
 હુંજ છું સૌની સ્નેહગ્રંથી રે :-
 ધર્મને નામે આજે ગ્રંથી એ તોડી
 થશે શું ધર્મી દ્વેષગ્રંથી ?
 હો ! પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૪

ગંગા યમુના જેવાં સ્નેહ ને સત્યનાં
 ઉતરે છે પુણ્યજળ જગમાં રે ;
 હોળી એ તીર્થ મોંઘાં પ્રભુના નિવાસનાં
 પડશે શું કર્દમના ઢગમાં ?
 હો ! પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૫

દિનભર જોતી બધું ભાનુની આંખડી,
 જોતા જો રાતભર તારા રે,
 પગપળ આવી અદ્વૈત આત્મા જગાડના
 હૈયે શું નથી ધનકારા,
 કે પ્રભુ તે શું કહેશે રે ? ૬

અજ્ઞાન

(રાગ ભૈરવી-તાલ દાદરૈ)

હું શું બોલું હવે, કિરતાર !
 ના'વે કાળ ફરી નિરધાર. —(ધ્રુવ)
 આવી તેણે મુજ પાસ કંઈ માગ્યું,
 લાગ્યું ખરું નહીં લેશ ;
 પોલાં આકાશનાં સ્વાને પડી હું
 બેતો ત્યાં માયાના વેશ :
 મેં ન કીધો કશો ઉચ્ચાર,
 તેને દેખાડ્યું મેં મુજ દ્વાર.
 હું શું બોલું હવે, કિરતાર ! ૧

આગ્યો સવારે ને આગ્યો તે સાંજ,
 આગ્યો બપોરે ને રાત :
 હું તો તુમાખીમાં રહેતો મુસ્તાક ત્યાં—
 એ ને શી રાજ પંચાત :
 મેં ન કીધી કશી દરકાર,
 મુણ્યાગ્યા બોલ તેને બેચાર.
 હું શું બોલું હવે, કિરતાર ! ૨

બળતાં આંસુડાંમાં આગ્યા તે પાછો,
 દુઃખે ને શોકે ધ્રુમેલ ;
 હું મુજ લક્ષ્મી શું રમતો ત્યાં રંગે,
 આ તો નક્ષત્રના ફેલ : ૩

અંતે કીધો મેં કોધે પુકાર,
 ત્યાંથી કાઢી મૂક્યો તેને બહાર.
 હું થું બોલું હવે, કિરતાર ! ૩

આસ્યો ગયો તે : બૂણે પડેલી
 તુંબી જડી તેની ત્યાંહિં :
 હાય રે ! પ્રભુ એ તો આવ્યા'તા આંગણે !
 મેં ન બળ્યું કટ કાંઈ !
 મારો છૂટી પડ્યો અવતાર :
 ના'વે નાથ હવે મુજ આર ?

હું થું બોલું હવે, કિરતાર !
 ના'વે કાળ ફરી નિરધાર ? ૪

વિયોગકથા

(શગ પીલુ-છલ્લા-ત્રિતાલ-પંતખી) *

કથા એ પ્રભુ ! કોણ કથી ગયો આમ ? (ધ્રુવ)
અક્ષર ખૂટ્યા, શબ્દ વહૂટ્યા,
ખૂટ્યા વિચાર તમામ.— કથા એ૦

તંતનો અંત કો સંત ન પામ્યા,
પીર પેગંબર નામ— કથા એ૦

નવલખ તારા લખી લખી લાર્યા,
અકથ રહ્યા એ કલામ— કથા એ૦

પડપડ ખાલે ધરણી બૂગાળે,
ખોલે ન ખોલે વિરામ— કથા એ૦

અંડ ને પિંડના ખંડ થયા ક્યાં,
ક્યાં ધૂળ ને સ્વરંધામ ?— કથા એ૦

એક અકથ તું, એકજ સત્ય તું :
મૌન અદ્વૈત અભિરામ !— કથા એ૦

*“ ખતા હે સખી ! કૌન ગતી ગયો રમામ, ”—એ શબ્દ.

કેડો

(રાગ ભૈરવી—તાલ દાદરા)

મારો કેડો ધરે કિરતાર રે,
 બેની, મારો કેડો ધરે કિરતાર !
 મને છોડે નહીં પળવાર રે,
 બેની, મારો કેડો ધરે કિરતાર ! — (ધ્રુવ)

બાયાં પ્રભાભર ભુવન તે એનાં
 છોડ્યાં મેં દૂર પેલી પાર ;
 તારા, વાદળ ને વીજળીથી સરતો
 કીધો મેં ધરાસંચાર રે :
 બેની, મારો કેડો ધરે કિરતાર ! ૧

અમિ ઉપર લય પામું હું ભારી,
 એ છે પ્રપંચી અપાર :
 ત્યાં ત્યાં હું જાઉં ને જે જે કરું તેમાં
 આવે એનોજ પડકાર રે :
 બેની, મારો કેડો ધરે કિરતાર ! ૨

માતાની જોદમાં જીપાઈ ત્યાં ઉરથી
 આવે એના ધબકાર .
 રમતો પદ્મ તો ત્યાં અણુદીકો લાથ એનો
 નીચે મૂકે નિરધાર રે :
 બેની, મારો કેડો ધરે કિરતાર ! ૩

ઝૂઝતી જીવાનીમાં હૈયું ઝૂઝતું,
 ઘૂમું વસંતને બહાર :
 જે જે ધરે તે વિલાય મારા હાથમાં,
 ફૂંકે એ સૌમાં ફૂંકાર રે,
 બંતની, મારો કેડો ધરે ફિરતાર ! ૪

રાખ મને, રાખ મને, રોગ એવું વિનવે .
 રાખું હું કેમ એને વાર ?
 એને રાખ તો ના બીજું રખાય કંઈ,
 ડરતો રહું દિલમોઝાર રે :
 બંતની, મારો કેડો ધરે ફિરતાર ! ૫

ક્યાં છે વસંત, ને ક્યાં છે સો સાહેબી ?
 ક્યાં છે છોડે ને સંસાર ?
 જ્યાં જ્યાં વળું ત્યાં દોડે સામે અધાર, ને
 ભયના આવે બહુદાર રે :
 બંતની, મારો કેડો ધરે ફિરતાર ! ૬

સરતાં મુજ પાવ પડું કાળકેરા વહેણમાં,
 પડતાં હું મારું પાકાર :
 એ તો હતો મારી ખૂંજ, ત્યાંથી
 આવીને હું આધાર રે :
 બંતની, મારો કેડો ધરે ફિરતાર ! ૭

“ આવ રે, ઓ બીર ! ક્યાં નાસે ભવાભવ !

ફેરવ આ તારાં દિદાર ! ”—

ફરતાં પ્રકાશ ત્યાં પામું હું એનો,

છૂટે મારો અંધાર રે ;

ગંતની, મારો કેડો ધરે કિરતાર ! ૮

એ તો કહે, લીધું મેં તારું સર્વસ્વ તે

ખાધું નથી તેં લગાર ;

આવ, મારા લાથમાં એ શોધી તું લે સૌ,

આવની તું મારે ગાર રે !—

ગંતની, એવું કહે ત્યાં મને કિરતાર ! ૯

એવા તે પ્રેમીનો પ્રેમ કેમ છાંડું ?

ભટકી વહેંચા ભવભાર :

આવ રે કિરતાર ! રાખું હૈયે ને પ્રાણે !

તુંજ છે ખરો દિદાર રે !

ગંતની, હું ન છોડું તને કિરતાર ! * ૧૦

શરણું

—

(જોગીઆ, તાલ-ત્રિતાલ)

શરણુ મન ! પ્રભુને જન રે તું !

પૂજ્યાં મંદિર તીર્થ,

હો મનવા, પૂજ્યા પર્વત પહાણ,

હો મનવા, પૂજ્યાં જાણ અજાણ :

પૂજ્ય અપૂજ્ય ન કાંઈ જગતમાં,

એકે પરમ કલ્યાણ :

શરણુ મન ! પ્રભુને જન રે તું !

ઝળકે તારક સૂર્ય,

હો મનવા, ધડકે ઉર આકાશ,

હો મનવા, ફરકે અંતર આશ :

પળપળ ક્ષણક્ષણ ઉપડો એવા

પ્રભુના શ્વાસોચ્છવાસ :

શરણુ મન ! પ્રભુને જન રે !

દુઃખમાં દુઃખ છે મોહ,

હો મનવા, સુખમાં સુખ છે સ્નેહ,

હો મનવા, સ્નેહજ પ્રભુનો દેહ :

દુઃખ સુખથી કંઈ ઓર જગતમાં

પ્રભુના વરસે મોહ :

શરણુ મન ! પ્રભુને જન રે તું !

અલખ ધન

(રાગ કાશી-તાલ દીપચ દી) *

અલખધન રણવા મથન કર, મનવા !— (ધ્રુવ)

ગોધન, ગજધન, સર્વ રતનધન,

આણે ધનાદય બનવા ;

ઐ ધનખધનમાં પડી ભૂલ્યો

ઐક અલખધન ગણવા :

અલખધન રણવા૦

૧

તાપે સૂકાય ન, નીરે બાંજાય ન,

પામે ન ખળ જન હણવા ;

પળપળ ફાણફાણ વધતું ઐ કણકણ :

આલ અલખધન હણવા :

અલખધન રણવા૦

૨

ઐ ધન વર્ધન કરવા ન પડે

ગગન પાતાળને ખણવા ;

અલખ નિરંજન લવભીડલંજન,

માંડ અદલ મન ચણવા :

અલખધન રણવા૦

૩

સમજ મન, સમજને લાગ સુધરવા, ”—ઐ નર્મદકવિના ગીતની રાહ.

દિલની વાતો

(ધાળ)

આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી :
 દુનિયા બોલે બોલે તોપણ રહે અબોલ :
 ગાજી ગાજી ગગને ઘૂમે ઘેરા મેહુલા,
 વરસે થોડા, બહુ તો ઘસડી લે વટોળા :
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૧

દિવસે તેજપંટ બંધાતું મુખ આકાશનું,
 જાણે ઉઘડશે રાતે એના ઉરલેખ :
 રજનીમાં ધુધવાઇ રહે જાંડા અધાર ત્યાં,
 વિધિ તો ત્યાં પણ મારે લાખો રૂપામેખ !
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૨

પૂર્ણિમાએ ચંદ્ર પધારે બોમ ભયો ભયો,
 ભરભર ફૂટે એની અમીવાણીની સેર :
 દિલ ખોલી દેવા એ જન્ય ધરાયું એટલો,
 પછી તો ઘડી બે ઘડીની અધુરી મધુરી લહેર :
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૩

ધોરી ધોરી પળપળ ગરજે સાગર ગંભીરા,
 ધુધવી ધુધવી જોલે એના અંતરનાદ :
 ફૂળ્યા મહી કંઈ ખંડો, ફૂળી કંઈ કંઈ સંસ્કૃતિ :
 એ ના કહે તેના પૂરા ઉલાસ વિપાદ :
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૪

કોડો જન પ્રાણી જનમ્યાં, ને કોડો વહી ગયાં ;
 એના નોંધાવ્યા આકાશપટે ઇતિહાસ :
 વાંચી અક્ષર પાંચજ વિરમય પામે માનવી,
 પણ પંચાણ્વના છે કાળતિમિરમાં વાસ :
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૫

લાખો પર્વતમાંથી લાખો સરિતા વહી જતી,
 લાખો વન ને લાખો ખેતરના એ પ્રાણ :
 જુગ જુગ કેરી વાતો ભરી એના રસગાનમાં,
 મળશે માનવને પૂરી કદી એ રસસ્થાણ ?
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૬

પાતાળે પદ રોપી કાલા વ્યોમે પર્વતો,
 બીનરમાં ધૂણી ધખતી, શિર પર હિમજાય ;
 રવિ ચંદ્ર તારા શું કરતા લાગે ગાડડી,
 પણ ખાલે કદીકજ એના અંતરની લાલ્ચ :
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૭

મુઠ્ઠીભર મગજ દુનિયાનાં ડહાપણ ડોલતાં,
 મુઠ્ઠીભર હૈયે છે કોટિક કોટિક લાવ ;
 જરીશી જીભે રમતાં અગમનિગમનાં ગીતડાં,
 પણ ક્યાં છે જગમાં સુણનારાં દિલહરિયાવ ?
 આવો સંતો, દિલની વાતો કરીએ અણકહી. ૮

પ્રભુએ કહેવું તે તો કહું છું એકજ અક્ષરે,
 દુનિયાને દીધો છે એકજ ખોલ અન્નેડઃ
 ખાવન અક્ષર પકડી ફાંફાં મારે માનવી,
 સમજી ખોલે એકજ તો ત્યાં સમશે કોડઃ
 આંખો સતો, દિલની વાતો કરીએ અલુકડી. ૬

માનવદેહે છે મેઘા પારસમણિ દોલસો,
 એને ધરી જનણે તે પામે સોનામોલ :
 માનવહૈયામાં વાતો બ્રહ્માંડ તણી ભરી :
 આંખા, કહીએ તો કહીએ એ એકજ ખોલ !
 આંખા સતો, દિલની વાતો કરીએ અલુકડી. ૧૦

અતિ મોડું

—

(તાલ-લાવણી) •

મારી તો ગઈ રે જીવાની---
ગઈ ક્યાં ને ન જાણી.—(ટ્રુવ)

સૂરજ ડાહ્યા, ચંદ્રો ડાહ્યા,
ડાહ્યાં ગગન ગુમાની :
જીવન જીવન ભડ તાપે ડાહ્યાં,
એવી ઉઝ દિવાની !
મારી તો ગઈ રે જીવાની. ૧

તાપ જ તૂટ્યા, રંગો ખૂટ્યા,
પડ્યા પવન તોફાની :
ગગન અંધ લાગે અંધરાતું,
પલંગે પાંખ નિશાની :
મારી તો ગઈ રે જીવાની. ૨

જોતાં જોતાં દિશા ડુબી ને
ડુબી અધી મસ્તાની :
મંદિરમાં તો પડતા ઘંટા,
દિલમાં ઘંટી છાની :
મારી તો ગઈ રે જીવાની. ૩

• “મેરી તો ગઈ રે અગનીયાં, દિગ્ધિ કયસે પલેતું ?” —એ કબીરપદની રાહ.

આવ્યા કાગળ અમરાપુરના,
 કરજો કંઈ મહેમાની :
 અરે ભક્ષા ભગવાન ભૂદયો હું,
 ખરી કીધી નાદાની !
 મારી તો ગર્હ રે જીવાની.

૪

પ્રાણુ ગયા ને વૈદ્ય પધાર્યા,
 રહે અદ્વલ અજ્ઞાની :
 ભોગવી તેજ જીવાની, નહીં તો
 જીવાની છે હેવાની !
 મારી તો ગર્હ રે જીવાની—
 ગર્હ ક્યાં તે ન જાણી.

૫

જુવાની

(હીંચ) *

જન રે ઝો જનદુગર ! જન રે ઝો જોગણી !
 મીઠા છે મોલ અથા માયાતણા :
 જનતી જુવાની જૂઠાં ભમ્મર ચઢાવશે :
 દીઠા અમર કોઇને કાયાતણા ?—
 જન રે ઝો જનદુગર ! ૧

પાપે અંધાયાં ડાચી કાયાનાં કોટલાં
 પાપે ફંકાતાં સહેજે તડકી જશે :
 જુગ જુગનો પ્યાસી મારો આત્મા પ્રવાસી હો
 મૃગજંગ એ દેખી શાને ભમંતો હશે ?
 જન રે ઝો જનદુગર ! ૨

અંદર ઉકળતા જિના કાદવ ત્યાં ખદખદે,
 વચ્ચે વકરાનાં જાંઝાં પાણી ભયાં :
 ઉપર મટેલી મોંઘી લીલા છે મોહની :
 એ રે જુવાનીએ ઘેલાં કર્યાં.
 જન રે ઝો જનદુગર ! ૩

ધગધગતા તાપમાં તપેલી એ તાવણી,
 ઉપર પડ્યાં જિંદુ છાજણી ઉડે :
 એ રે જુવાની એની જ્યાગા ન જાણતી,
 ઉપર ધખે, હિમે ભીતર ખૂંડે :
 જન રે ઝો જનદુગર ! ૪

* “ પાલખડો મારો મેલો મોહનજી, મારગડે મને જવા દિયો, ”—એ રાહ.

વાટે વઠેલો જોવો ઉડે વંટોળિયો,
 અમણે ભરાતો સૌને ધૂળે ભરે ;
 એ રે જુવાની એવી ભુતડી ને ગાવરી,
 ભટકી ભટકી અંતે થાકી હરે :
 જન રે ઓ જનદુગર !

૫

ચઢતી ચકડોળે અધી દિશાઓ ડાલતી
 હરશે તોફાન ત્યારે દિસશે નરી ;
 ખુલતી દિગંત નવાં નયનો ત્યાં ખોલતી,—
 એ રે જુવાની નહીં સમજી જરી !—
 જન રે ઓ જનદુગર !

તૂટ્યા એ તાર ને ફરી એ તુંબડી,
 ધૂજતી એ આંગળીને સૂર ના જડે :
 ક્યાં જઈ ઉસ્તાદ હવે ખોળે એ પાંગળી !
 કોણ રે ફરી એની વીણા ધડે !
 જન રે ઓ જનદુગર !

૧૦

સેવા

(રાગ ખીલુ-તાલ દીપવંદી) *

ધનમદમાં શિદ એવા રહેા હરખી ?
પ્રભુપદમાં સહુ સેવા છે સરખી. (ત્રિવ)

લાખ કરોડોનું દાન શેં મોટું ?
રોટીના ટૂંકડાનું ખાન શેં જોટું ? — ધનમદમાં

રાય થયા તો ભંડાર લૂંટાયા,
રંક રજા તો ખવાડીતે ખાવો : — ધનમદમાં

સૂર્ય તપે જગ ઝાકઝમાળે,
દીપ ઝળી ધરતે અજવાળે : -- ધનમદમાં

નાનું કે મોટું સહુ પ્રભુની છે માયા :
અદલ પ્રભુ શુદ્ધ સેવી કમાયા. — ધનમદમાં

ભેદનો ભેદ

—*

(રાગ કદ્યાણુ-તાલ દાદરો)●

છતી આંખે તારી જોય શું જાયા ?
જવ ! તું જોની ક્યાં છે જગરાયા !—(ધ્રુવ)

દોડી દોડી જાયા પૂઠે થાકે,
શૂન્ય વિષે તારૂં તીર તાકે ;
ખાલી રહે ભાથો ને તાળી દે માયા :
જવ ! તું જોની ક્યાં છે જગરાયા.—છતી ૧

છૂટ્યા કદી નહીં ભોગ છૂટે,
જોરે જોડ્યાં સહુ ભોગ તૂટે ;
સુખનાં તો સ્વપ્નાં ને દુઃખની છે કાયા :
જવ ! તું જોની ક્યાં છે જગરાયા.—છતી ૨

ઊંઠે ઊંઠે ઉર ઉતરી જાની,
શોધ નિશાની ત્યાં એક જાની ;
હૈયાના રાયા રહે હૈયે હુલાયા :
જવ ! તું જોની ક્યાં છે જગરાયા.—છતી ૩

જાયા દરી જાય છેક નીચે,
ઉઘડી છુપી કાઠ આંખ મીચે ;
જડશે ત્યાં ભેદ ને ભેદ સવાયા :
જવ ! તું જોની ત્યાં છે જગરાયા !—છતી ૪

અંધી દુનિયા

—

(રાગ ભીમપલાસ-તાલ દાવણી) *

ઓ અંધી દુનિયા ! લાખો આંખેય તું દેખે નહીં,
 ઓ અંધી દુનિયા !
 પગ આગળ જે રત્નું લેખે નહીં,
 પેખે નહીં, દેખે નહીં :
 ઓ અંધી દુનિયા ! (ધ્રુવ)

ભૂરાંગી પિછોડી
 તારાજડી પ્રભુએ ઓઢી ;
 છેડા દિગંત છોડી
 પ્રભુ શોધે ના પ્રીત જોડી :
 ઓ પટ પાછળ નિરખે ઘડી એકે નહીં,
 પેખે નહીં, દેખે નહીં :
 ઓ અંધી દુનિયા ! ૧

વાદળમાં વીજળી જેવા
 પાને છુપાયો મેવો ;
 પ્રભુનો છે મર્મ એવો,
 પથ્થર ઉંચકે ત્યાં દેવો !
 પાણી તું તુજ આ અંધાર તો છેકે નહીં,
 પેખે નહીં, દેખે નહીં :
 ઓ અંધી દુનિયા ! ૨

* “ પરદેશી સ્ત્રીમાં નેહા લગાયે દુખ દે ગયો, ”-એ શબ્દ.

પથ્થર ફોડી પી પાણી,
હીરો લે ખોદી ખાણી ;
નયનોનું દૂર નાણી,
પ્રભુલીલાની લે લલાણી !

શું ચીતરે જો સમજે અદલ રેખે નહીં,
પેખે નહીં, દેખે નહીં ?
ઓ અંધી દુનિયા ! ૩

સતની રંગત

(રાગ જિઝોદી-તાલ દીપચંદી) •

ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની :
તું શું ખોજે, ઓ જગતના વતની ?
ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની. (ધ્રુવ)

આત્માજી, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય ને શૂદ્ર કે
અંત્યજ—એ બધી કથની :
અંતર એકજ તરણિની જ્યોતિ એ.
ઝરણી એ એકજ પથની :
ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની. ૧

એક પિતાની છે પંગત અંગત,
સંગત એક સુકૃતની,
એકજ પંકજની બધી પાંખડી,
એકજ ધાર અમૃતની :
ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની. ૨

• “ નાથ ! તુમ જનન હો સખ ઘટકી, ”—એ મીરાંબાઈના પદની શબ્દ.

વાદળ વાદળ ચંદ્ર ઢળે ત્યાં
 ભરત છે એક રંગતની ;
 બીતર ગાહર અક્ષયત એકજ
 મારી, તારી કે જગતની :
 ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની.

૩

રાસ રમતમાં, કે હાસ્ય ગમતમાં, કે
 ક્રાંસમાં હોય વિપતની ;
 ઘટઘટનાં પટ પાછળ પલકે
 આંખ અદલ એજ સતની :
 ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતની.

૪

પરાવર્તન

(શમ ગારો-ત્રિતાલ)

થળથળ રખડે શું પ્રભુ નેવા !
 ફર જવા શું માગે, જે છે
 પાસેનું તે ખોવા :
 થળથળ રખડે શું પ્રભુ નેવા ?—(ધ્રુવ)

જગત બધું છે દર્પણ તારે,
 મહીં શું જોતો મ્હોવા ? —થળથળ૦

કામધેનુ છે બીતર તારી :
 ફર પાછો તે દો'વા ! —થળથળ૦

હઠતો હઠતો પંથમળે જા,
 અટણ કરે શું રોવા ? —થળથળ૦

અમૃતગંગા છે તુજ માટે,
 લે ન મલિનજળા ધોવા. —થળથળ૦

અદલ સતત અમીધાર પડે ત્યાં
 ચાલ અમર ખીજ ખોવા ! —થળથળ૦

તીરથ

(રાગ ભૈરવી—ત્રિતાલ) .

તારાં તીરથની થાય હાંસી,

રૈ મન !

શું કરે મથુરાં ને કાશી ? — (ધ્રુવ)

અડસઠ તીરથ લાગ્યાં ઓળાં,

તેં તો કીધાં અડચાસી ;

ક્યાંથે મળ્યો નહીં સાહેબ તારો :

ફર ફરી લાખ ચોચાંસી !

રૈ મન !

શું કરે મથુરાં ને કાશી ? — તારાં

નાખુદો દોરી શોક ન સૂઝાન તો

ખેડે શુ સિંધુ ખલાસી ?

ભરદરિયે રહે નાવહું ડોલા,

પાર ન પામે પ્રવાસી :

રૈ મન !

શું કરે મથુરાં ને કાશી ? — તારાં

તીરથ તારે છે બીતર મોહું,
 તેં નહીં જોયું તપાસી ;
 અંતરગંગ સૂકાઇ ગઈ ને
 ઘાટે ઘાટે ગંગ ભાસી !
 રે મન !
 શું કરે મથુરાં ને કાશી ? — તારાં૦

તીરથનું પણ તીરથ અંદર
 એક અખંડ અવિનાશી :
 અડસઠ તીરથ પુણ્ય જડે ત્યાં :
 છાડી દે અદલ ઉદાસી !
 રે મન !
 શું કરે મથુરાં ને કાશી ? — તારાં૦

ਪ੍ਰਕਾਸ਼

(ਤਾਲ-ਲਾਵਲੀ) ੨

ਯੋਲ ਰੇ ਯੋਲ ਨਜਰ ਤਾਰੀ !
ਯੁਲੀ ਆ ਸੁਣਿ ਸਾਰੀ. — (ਧ੍ਰੁਵ)

ਪੂਰ੍ਵਤਲ੍ਹ ਪੰਘੀਯੁੰ ਜਾਗੁੰ,
ਯੋਲ੍ਹਾਂ ਪਿਛਸਮਾਰੀ ;
ਉਧਰੀ ਕੰਧਨ ਯਾਰੀ ਨਲਨੀ :
ਅੰਧ ਰਹੀ ਧੁੰਧ ਯਾਰੀ :
ਯੋਲ ਰੇ ਯੋਲ ਨਜਰ ਤਾਰੀ ! ੧

ਉਧਰ੍ਹਾ ਕਾਕਿਲਕੰਠ ਵਨੋਨਾ,
ਵੁਲ੍ਹ ਰਲ੍ਹਾਂ ਪੋਕਾਰੀ ;
ਕਮਯੋ ਕੇਰੀ ਕੀਕੀ ਉਧਰੀ :
ਯੋਂ ਰਹੀ ਧੁੰਧ ਅੰਧਾਰੀ !
ਯੋਲ ਰੇ ਯੋਲ ਨਜਰ ਤਾਰੀ ! ੨

ਗਯੁ ਅਧੁੰ ਤੋ ਰੰਯਨੀ ਗਯੋਯੋ :
ਯੋਂ ਦਿਨਧਨ ਸਵੀਕਾਰੀ ;
ਯੂਤ ਅਧੁੰ ਲੀਡੀ, ਯਨ ਧਰ੍ਹਾ
ਲਵਿਧ੍ਯਨੀ ਆ ਸਵਾਰੀ !
ਯੋਲ ਰੇ ਯੋਲ ਨਜਰ ਤਾਰੀ ! ੩

● “ ਯੋਰੀ ਤੋ ਯੋਰ ਰੇ ਗਯਨੀਯਾ, ” ਯੋਂ ਕਯੀਰਪਧਨੀ ਰਾਛ.

જોશે તે જગને જોગવશે,
 નહીં તે રહેશે હારી :
 ઉઘડી મંજરી દુનિયાની તો
 પમરે પ્રભુ પ્રભુ ભારી !
 ખોલ રે ખોલ નજર તારી ! ૪

ખોલ નજર તુજ ભીતર બાહર,
 નહીં તુજથી જગ ન્યારી ;
 એક ફલક ને એકજ પીંછી :
 પ્રભુ આ રહ્યો ચીતારી !
 ખોલ રે ખોલ નજર તારી ! ૫

મનપંખી

(રામ દેરા-તાલ કેરણો) *

ઊડ મનપંખી ! ઊડ હવે ! — (ધ્રુવ)

વનવન ફરી ફરી વૃક્ષ વૃક્ષ પર
ભટકી ભટકી ખુબ લીધું છ,
એક વૃક્ષ તે' છેકજ છોડ્યું,
દિવ્ય ગગનભર કીધું :— ઊડ હવે !
ઊડ મનપંખી ! ઊડ હવે ! ૧

કણકણ ચરી ચરી તાપ તાપ ભર
ઝરણુ ઝરણુ જગ પીધું છ :
સાત સિંધુભર પ્રિંદુ અમીનું
પી જે પ્રભુનું દીધું !— ઊડ હવે !
ઊડ મનપંખી ! ઊડ હવે ! ૨

વિશ્વવૃક્ષ

(ગરબી)

ખૂલે ખૂલે આ વિશ્વનું વૃક્ષ,
ક્રાંતિક ડાળે ખૂલે ;
મારે અંતરે લક્ષ અલક્ષ
ઉઘડે જ્યોતિફૂલે. — (ધ્રુવ)

જ્યોતિફૂલે ઐ અગગ કરતું
વૃક્ષ અનંત ખૂલાતું રે,
અનંતતાને આંગણુ ઉગતું
પગપગ રહે પથરાતું :
ઉઘડે જ્યોતિફૂલે. ૧

મૃગ રહ્યાં છે કંડાં એનાં
અણુદાઠાં અધારે રે,
તિમિરરસે પોષાય છતાં ઐ
જ્યોતિફૂલો અગકારે !
ઉઘડે જ્યોતિફૂલે. ૨

નહીં દીસે કેા વાલી એનો,
 નહીં દીસે કેા માળી રે ;
 જે ખીજમાંથી વૃક્ષ ઉગ્યું એ,
 તેનીજ લીલા ભાળી :
 ઉઘટે જ્યોતિફલે.

૩

અણગણુ જ્યોતિફલોની એવી
 પાંદડી એક ધરાની રે,
 એ પાંદડીએ પરાગ શી છ
 માનવજ્યોતિજ નાની :
 ઉઘટે જ્યોતિફલે.

૪

વૃક્ષ ઉગે અંધાર વિષે પણ
 ફૂલપરાગ ઝખૂકે રે,
 માનવ પોતે જ્યોત છતાં શે
 અંધારે શિર ઝૂકે ?
 ઉઘટે જ્યોતિફલે.

૫

વૃક્ષ ઉગે ફાલે અંધારે
 ફૂલ ઉગે પણ તેવાં રે ;
 માનવ જો નિજ જ્યોત જુએ તો
 દુઃખમાં મુખ પણ એવાં :
 ઉઘટે જ્યોતિફલે.

૬

અનંતનાને આંગણુ ઝળતા

માનવજ્યોતિ ઝરતા રે !

વિશ્વવૃક્ષનાં ફૂલે છે

તારાજ પરાગ પમરતા :

ઉઘડે જ્યોતિફૂલે.

૭

અંધારે વીટળાયો લાગે

તે જ્યોતિનીજ છાયા રે :

એ તુજ માયા, એ તુજ કાયા :

તુંજ રહ્યો જગરાયા !

ઉઘડે જ્યોતિફૂલે.

૮

અંતરની જ્યોત

(રાગ આશાવરી-ત્રિતાલ)

જ્યોત જગવ અંતરની, મનવા !

જ્યોત જગવ અંતરની :

એજ દિશા ધરણી, મનવા !

જ્યોત જગવ અંતરની !

—(ધ્રુવ)

દશે દિશાના પડદા ઊંચકે,

છત મેઘાડંબરની ;

તોય દિશા કે ભાળ જરા પણ

જડે ન ધરણીધરની :

મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૧

રહ્યું અગોચર ધામ ધણીનું ;

ક્યાં મુકે નીમરણી

ક્યાં ટેકવશે પોકળ આભ,

ક્યાં નીચે છે ધરણી ?

મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૨

વચમાં તુંજ ઊભો રહી આંધ

દસદસ દિશા અવરની :

એક દિશા તેં જોઈ ન જાણી,

તે તો તુંજ ભીતરની :

મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૩

મદીને મદીમાં મળવું ;
 ક્યાં આત્માની વરણી ?
 આત્માને પ્રભુમાં છે ભળવું,
 જેમ કિરણને તરણિ :
 મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૪

રહે ચેતના જે નહીં ગમત
 તુજ ઉર વિશ્વંભરની,
 તો ક્યમ પ્રભુમાં ચેતન રહેવા
 રાખે આશ છગરની ?
 મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૫

જ્યોત પ્રકાશે નહીં, તે જ્યોતે
 જોશે કાણુ, ઉચરની ?
 જગવ જગવ એ જ્યોત અદ્વલ તું,
 એજ સખી આખરની !
 મનવા ! જ્યોત જગવ અંતરની ! ૬

સાહેબની સુરખુદી

(રાગ આશાવરી-ત્રિતાલ)

કાઠને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરખુદી !—(ધ્રુવ)

અંજન કરતાં આંખ ઉઘાડે,
પાડે નવ અજવાળાં :
છૂટે પડદા ભવભવના ને
તૂટે ઉરનાં તાળાં :

કાઠને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરખુદી !

લંગડાને કુંગર કૂદાવે,
અંધાને દે આંખો :
મૂંગો નવનવ ગાન ગવાડે,
લૂલો પામે પાંખો :

કાઠને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરખુદી !

જંગલ જંગલ નેગી ભમતા,
ભમતા લિન્ન લિન્ન મતિયા :
જતી સતી કા સાધુ તપેશ્રી,
ધરધર ધુમતા સતિયા !

કાઠને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરખુદી !

નામ નિશાની નહીં કે દીધી,
 નહીં દીધી ઝેંધાણી :
 ભવભવ ભટકી રહે અથડાતી
 તૂટી ફટી વાણી :

કામને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરભુટ્ટી !

ઉર ખોદીને અંદર ઉતરે,
 આતમઆંખ ઉઘાડું :
 જડી જડી !—કહું એમ જરા ત્યાં
 અદલ પડે મન આડું !

કામને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની સુરભુટ્ટી !
 કામને જડી હોય તો કહેજો મારા સાહેબની ઉરભુટ્ટી !

સંતાકુકડી

—

(લીંચ) *

ક્યાં છે સંતાયો મારો સાહેબો, હો સંતજી !

વનવન હું વાસ એના શોધી વળ્યો ;

જાંચે નિલાળી જાંડી આલની અગાધતા,

નીચે પાતાળનો ન પત્તો મળ્યો :

ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૧

કાંચે ચટુ' હું તો આલની અગાસીએ,

ખાળું ખોળું ત્યાં અંગારા જડે :

હૃદે ભારે એ અંગારાની આંચને,

ક્યાં એ સાહેબો નહીં નજરે પડે :

ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૨

સાગર ને સરિતાનાં શોષ્યાં મેં પાગીડાં,

જોડાં ઉદર એનાં ખાલી કીધાં :

સરકી ગયો મારો સાહેબો શું ત્યાંથી ચે ?

સૂની અખોલનાં દર્શન લીધાં :

ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૩

* “પાલવડો મારો મેલો મોહનજી, મારગડે મને જવા દિયો,”-એ રાહ.

કૂંકતા પવનને ઉતાર્યો મેં શ્વાસમાં,
 ઊડતી દૂર વીજળીને ખાઝી પડ્યો ;
 મકચું મેં મુખ માફે મેહુલાની ધારમાં,
 નહીં રે સાહેબો મારો ક્યાંયે જડ્યો :
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૪

ઊડતા તે કાળની પકડી મેં પાંખને,
 પીંછે પીંછે તેનાં પગલાં દીધાં ;
 પગલે પગલે મેં ચલાવ્યું પગેડું, પણ
 ચાકી પડ્યો, ન એનાં પગલાં નિહ્યાં :
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૫

હિંડી અનંતનામાં બોલ્યા મેં લાયને,
 આખર કો ભાગ એની મળશે જરી :
 ઘોળી ઘોળી ખાલી મંથન હું તો કરું,
 આવે નિરાશા નરી ઉપર તરી :
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૬

આંખે દેખાય નહીં, કાને સુણાય નહીં,
 હાથે ધરાય નહીં : એ શું હશે ?
 જનમોજનમ તને બોલ્યો મેં ખતથી ;
 ક્યારે સાહેબા ! તારી ઓળખ ગશે ?
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૭

ધનકીને ઊઠે મારું હૈયું હુલામણું,
 અલ્પગણ જગત મેં મારે ઉદરે ભર્યું :
 એ રે સાહેબો મારે હૈયે સંતાયલો,
 હસવું ન એનું મારી નજરે તર્યું :
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૮

શાને સંતાય, મારા સાહેબા, તું બીતરે ?
 ક્યાં તક બૂલવણીમાં ભમતો બૂલું ?
 જન રે જગત તારું નથી રે જોઈતું—
 આવ રે સાહેબા ! તારી ડોકે ખૂલું !
 ક્યાં છે સંતાયો ૦ ૯

સુરસંદેશ

—

(ઘોળ)

સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ કહેજો એટલું :

તારો ભક્ત કરે છે પળપળ પ્રેમપ્રણામ ;

આદ્યુ' જન્ય જગત આ તારું તારા સત્યમાં,

સમજે માનવ શું તુજ કૃતિનો એક કલામ ?

સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ કહેજો એટલું ! ૧

બાંધી સર્વ દિશાઓ તે તારા ભોલથી,

બાંધ્યાં સુરજ ચંદ્ર ગ્રહો તારાનાં તેજ ;

કાળા ધન આ ધૂમે પળપળ તારાં આલમાં,

વહંશે અમ આંખે શું નિશદ્દિન જાયા એજ ?

સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૨

તાણા વાણા પૂર્યા તેજ અને અધારના,

નિશદ્દિન ચાલે તારાં અણુગણ અમુલ્ય યંત્ર ;

અણુદીઠા તુજ કરે ફેરવતા માનવકાંડલા ;

અમને અથડાવી વણવું શું તુજ જગતંત્ર ?

સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૩

તારે જમણે કર ઉઘડે નવરંગ પ્રભાત જ્યાં,
 તારે ડાબે કર પકડે સંધ્યાની પાંખ ;
 મધ્યાહને મધરાતે રેલે નવનવ જ્યોતિ જ્યાં,
 ત્યાં કયમ પામે પગપગ આંખ અમારી ઝાંખ ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૪

તારો શબ્દ સનાતન આપ્યો તેંજ ત્રિલોકને,
 તુજ નાદે જગ્યું સ્વભાંડ બધું સાનંદ ;
 શાને કીધા ઘટ તેં પડદા અમ હંયાતણા ?
 એના પડદા અમ હૈયે શેં પડતા મંદ ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૫

કાલા તેં જગસંઘરતા દાનેશ્રી મેહુલા,
 તેને ચીરતી શાને કીધી તાતી વીજ ?
 અમૃત જેવી મીઠી અમ હૈયે શ્રદ્ધા ભરી,
 તેમાં ઝેર સમાં શેં ઉગતાં શંકાખીજ ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૬

પગપગ મુખમાં નામરટણુ આલે નટરાજનું,
 પગપગ હૈયામાં આલે દાનવનું નૃત્ય ;
 પગમાં ઊડવું સ્વર્ગ, પળે પડવું પાતાળમાં :
 જૂઠું જીવન વિરમે પછી શું જડશે સત્ય ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૭

અમને જવું અસત્યોમાંથી શું તુજ સત્યમાં ?
 તિમિરેથીજ જવું શું તુજ તેજે અમ કાજ ?
 મગશે શું મરતાંજ અમરતા અમને આખરે ?
 કુખશે તોજ ઉગરશે શું અમ આત્મજલાજ ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૮

દીધી આશા લાંબી, જીવન કાધું દૂંકડું ;
 હૈયે સ્નેહ ભર્યો તો આંખ ટપકતાં ઝેર ;
 દીધી આંખ અમોને, પોતે રહ્યો અદૃશ્ય તું ;
 તું હું એક હતા તો વિખરાયા શી પેર ?
 સુરજન ! પ્રભુજીને જાનું જઈ પૂછજો એટલું ! ૯

ખોલે ખોલ કદી ના, રહે અખોલ સદા ભલે :
 તારા ઉત્તરની નેશું યુગયુગભર વાટ ;
 ફેાડી અનંતતાની પાળ ઉછળતા આવશું ;
 તુજને વીંટી લાછશું સ્નેહે ૫ પરમ વિરાટ !
 સુરજન ! પ્રભુજીને ખુલ્લું જઈ કહેજો એટલું ! ૧૦

લૂંટ

(લાવણી)

પ્રભુને લૂંટવાજી, ચાલો લૂંટવાજી !
ચિરધન ચૂંટવાજી, આનંદ ઘુંટવાજી.— (મુવ)

સાત સાત આકાશ દિવાલો
ગાંધી કીધા કોટ ;
છતમાં એ ત્યાં રહ્યો છુપાઈ ;
ચાલો દહએ ચોટ !
ચાલો લૂંટવા જી. ૧

અખૂટ ધન એ ગાંઠે રાખે,
સોનું રૂપું ઝવેર ;
નિશઢિન સહેજે ફરતો બ્યોમે
વેરે કોરેકોર :
ચાલો લૂંટવા જી. ૨

વાદળ પડદા ટાંગી પાછળ
છુપવે એ અમીપાત ;
આપણને તો ઝારી મારી
આપે પાણી માત્ર :
ચાલો લૂંટવા જી. ૩

એ ધન ને અમૃત એ એનાં
 નહીં શોં આપણુ કાજ !
 જન્મોજન્મ બીજારી ભમીએ :
 ગંજ કરે શું રાજ ?
 ચાલો લૂંટવા જી.

૪

ચાલો ભંયા ! જોગી, સંતો !
 ખાંધો મનની કેડ !
 સત્ય સુરંગે કરશું કપરા
 કિલ્લા કેરી ઉખેડ :
 ચાલો લૂંટવા જી.

૫

લૂંટવું ધન ને લૂંટવાં અમૃત,
 સૌ આનંદનો સાથ ;
 લૂંટવું આખું સ્વર્ગ અદ્ભુત હો,
 લૂંટવો આખો નાથ !
 ચાલો લૂંટવા જી.
 પ્રભુને લૂંટવાજી, ચાલો લૂંટવા જી !

૬

પ્યાલો

—૪—

(રાજ આશાવરી-ત્રિતાલ) •

ધર ધર મનવા ! પ્યાલો ધર ધર,
ભર ભર ચાર અમીરસ પ્યાલે !
ભર ભર ચાર અમીરસ પ્યાલે,
ઝીલ રસધાર ભરભર વહાલે !
ધર ધર મનવા

આ જાળ પ્રભાત પત્રકતું,
છલછલ છે પાત્ર છલકતું ;
કિરણે કિરણે સરતું જીડશે
પળવારમાં પાનાળે :
ધર ધર મનવા ! ૧

ઘડી બે ઘડીમાં નલ તપશે,
બળું બળું થઈ આગળ ધપશે;
મનની મનમાં રહેશે, મળશે
તલભાર નહીં કંઈ કાલે :
ધર ધર મનવા ! ૨

• “ મળ દેતે હય કયા ચાર તેજે જાલ દુધરવાલે, ”—એ રાહ.

દર

ક્યાં ચંદ્ર વિનાની ભરતી ?

ક્યાં મુવવિણુ ફરતી ધરતી ?

ક્યાં અમીરસ વિણુ તુજને જડશે

કિરતાર, ધર તુજ પ્યાલે ?

ધર ધર મનવા ! ૩

ધરી લે અનહદ તુજ પ્યાલો,

ફોકટ ના પૂછ સવાલો !

તું પી લે, પી લે અદસ, અગર

ભયભાર વહે કર ફાલે !

ધર ધર મનવા ! પ્યાલો ધર ધર,

ભર ભર યાર અમીરસ પ્યાલે !

३

वैराग्य

અલખની ધુન

(ગઝલ)

પ્રભો ! તુજ આરણે આજે અલખની ધુન મચાવું હું,
ગગનમાં ઘોર ધન ગાજે, અલખની ધુન મચાવું હું :

અરે દિલધૂપદાનીમાં પડ્યા આતશ બધા કંડા,
હવે તુજ નામ ભભરાવી મુખે ધૂપ આ જળાવું હું.

હતી અનહદ અકળ બોલી, પુકારી મેં હવામાં ગઈ ;
બંધી દુનિયા બને ગહેરી : પ્રભો ! કાને સુણાવું હું ?

પડ્યાં આંસુ, કીડ્યાં છીપે, કીડ્યાં કે આસમાને આ,
રહ્યાં અણકીલિયાં જગમાં, હવે ક્યાં તે કીલાવું હું ?

હતો દરિયાવ દિલમાં પળ તરી ના નાવડી કે ત્યાં :
મળ્યો ના નાખુદો જેખી : પછી ક્યાં એ તરાવું હું ?

નિદાળી હાથ આ ખાત્રી, મને જગ ફેરવે પાછો :
ભરી દે તારી બિક્ષાથી, ન દુનિયાને બતાવું હું.

બરી ભરતી અડીં ડોલે, બીંબડે તુજ દ્રુપાછોળે :
અલખની ધુન મચાવી ત્યાં અદલ તુજમાં સમાવું હું.

ગગનમાં ઘોર ધન ગાજે, અલખની ધુન મચાવું હું :
પ્રભો ! તુજ અંતરે આજે અલખની ધુન મચાવું હું.

નાવડી

(પદ : કબાલી-તાલ દાદરો)

ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે મારી ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે.

મારો નાથ ઉતારે ત્યાં હાથ રે,
મને જિંચકી લે ભર નિજ પાથ રે,
મારી ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે.

જો તો ક્યાંના રાજ અને ક્યાંની પ્રજા,
એવા જુગજુગના કંઈ વિનિગ સજ્યા ;
નાથ ! પંથ હશે કૈંક મેં વરજ્યા :
હવે ચૂમું આ તુજ પદપાવડી રે—
મારી ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે. ૧

નાથ ! કૈંક જુગો હું વિમુખ હતો,
ન્યાં ત્યાં એક અંધાર અંધાર થતો :
આ હું પાછો ફરું ત્યાં તું છેજ છતો !
હવે ધાર સદા મુજ પાંવડી રે—
મારી ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે. ૨

હવે નાવનું કામ કથું ન રહ્યું ;
ભલે હૂમે ; ન વિશ્વથી કાંઈ ગયું ;
નાથ ! તારૂંજ વિશ્વમાં થાઓ ચલ્યું !
જો ન જાણી મેં તુજ ગત આવડી રે ?
મારી ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે ! ૩

મહેમાન

(ગરળી) *

શાને સૂતાં ઓ સંસારિયાં !

હજી સુણો શું સ્વપ્નનાં ગાન રે ?

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

જોતાં જોતાં આ દિગંતથી

ધેર આવશે મોંઘા મહેમાન રે :

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

૧

પૂર્યાં પવન શું પિંજરે,

તે આંધ્યાં શું મેઘનાં નૃત્ય રે ?

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

હાજી ગમ્યાં અંધારનાં

તે સ્વપ્નમાં શું લાગ્યાં સત્ય રે ?

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

૨

મંધ્યાની અંગુલિ સાથિયા

પૂરે તેવાં શું લાગ્યાં એ ધામ રે ?

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

ભાંતે છે ચિત્રો ચીતર્યાં,

તેના ખોલશે શું લક્ષ્મણ રામ રે ?

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

૩

* “આશાભર્યાં તે અમે આવિયાં,”—એ શબ્દ.

મોંઘી છે દેહની દેવડી,
 ને તેમાં લાખો જગતની છે ખાણ રે :
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?
 દારે પડ્યાં રહો શું ધેનમાં,
 એના પરખ્યા છે દેવસમ પ્રાણ રે ?
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ? ૪

ઘોયાં નદીં દાર ને ઝોટલા,
 ને નથી ઘોયા એ દેવના મેલ રે :
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?
 ધૂળે દટાશે દેવ-દેવડી,
 તૂટી પડશે એ સ્વપ્નના મહેલ રે :
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ? ૫

આવે પ્રભાતની પાકખી
 ને ત્યાંથી ઉતરે રૂડા રવિરાજ રે :
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?
 પળમાં મહેમાન એવા આવશે
 તેને દેશે કેમ આદર આજ રે ?
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ? ૬

વાળી સમાયાં નથી આંગણાં,
 ને નથી તોરણ કંઈ બાંધ્યાં બાર રે :
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?
 ખૂણે પડેલ દેવ ઝૂંકતા,
 કેમ બિડી કરશે સત્કાર રે ?
 સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ? ૭

ગિડો, ગિડો, ઓ સંસારિયાં !

જશે જોતામાં સ્વપ્નની જન રે ;

સ્વપ્નમાં શાને સૂતાં રે ?

પૂણે દીપાવો દેવ-દેવડી !

પળે આવશે મોંઘા મેહમાન રે :

સ્વપ્નમાં ડો ના સૂતાં રે !

૮

બોલો રામરામજી !

(પદ-તાલ ત્રિતાલ)

બોલો રામરામજી, બોલો રામરામજી !—(ધ્રુવ)

મટ્ટીમાં ઊગવું, મટ્ટીમાં શમવું :
 સર્વ જગતનો ન્યાય :
 મટ્ટીથી બન્યું તે મટ્ટીમાં બનશે,
 આત્માને લાગે ન લાઘ્ય :
 બોલો રામરામજી ! ૧

પગભર જીવે, ધડીભર જીવે,
 જીવે વર્ષ લગ્નર ;
 કાયાના કીટને અંતે ખીજો કે
 મટ્ટી વિના નહીં કાર :
 બોલો રામરામજી ! ૨

કંચન જેવી કાચ કહાવે,
 મુરજ જેવાં તેજ :
 એક દિન આવશે મટ્ટીનાં આણાં :
 મટ્ટીમાંજ એની સેજ :
 બોલો રામરામજી ! ૩

એવી કાયાની શી રે ગુલામી,
 આખર જેનો અંત ?
 રામની સાથે રાખે સગાઈ
 આત્મા અમર અનંત :
 બોલો રામરામજી ! ૪

વૈદ્યો હાર્યા ને ઔપધ હાયાં,
 કોઈ ન આવે કામ :
 ઔપધ અંતે ગંગાજળ ને
 વૈદ્ય તો એકજ રામ ;
 બોલો રામરામજી ! ૫

જીર્ણ હવેલી

(રાગ જોગીઆ—તાલ દાદરો)

હરિ ! મારી લાખવસાની હવેલી
કેવી આજે જીર્ણ બની જુમાય :
હતી જેની છાપરી ગગને ચઢેલી,
આજે તેને તળિયે છે તારાના પાવ !—(ધ્રુવ)

આગમ ચાંદનીયાં છે ચણેલી
એની રૂપેરી ભીંત :
તડકા ટાક એને વરસાદે
શોભિત રહેતી અજીત :
ગંતી આજે ખૂણેખૂણે છે ખસેલી,
ચીરે ચીરે ચાંદની તેની ચુંથાય :
હરિ ! મારી લાખવસાની હવેલી
કેવી આજે જીર્ણ બની જુમાય. ૧

ખારીએ તારાના ગેખી અમકારા,
ખારણે માણેકની જૂલ :
કિરણોના પુન્જથી છતને મટેલી ને
ભીંતે જડયાં મોંઘાં ફૂલ :
પ્રયાં ખારણાં, ખારી ફૂટેલી,
નથી આજે છતની રહી કોઈ છાંય :
હરિ ! મારી લાખવસાની હવેલી
કેવી આજે જીર્ણ બની જુમાય. ૨

એક હતો દીપ ઓરડે ઉડે,
 નહીં મેં ગણ્યો તે વાર :
 તૂટ્યાં એ ગાર તે ઊડ્યાં તે છપ્પર,
 દીપ કરે ઝખકાર !

હરિ ! મારા દીપનો તુંજ છે બેલી,
 પડું પડું જોની હવેલી તો થાય !

હરિ ! મારી લાખવસાની હવેલી
 કેવી આજે સૂની સૂની થતી જાય ! ૩

અશક્તિ

(રાગ આશાવરી-ત્રિતાલ)

બાપા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ગાંઠે નહીં એકે કોડી.—(ધ્રુવ)

ધાધ ન જાણ્યું, કમાઈ ન જાણ્યું,
 નહીં જાણ્યું ગમ ખાઈ,
 ચાહી ન જાણ્યું, સાહી ન જાણ્યું,
 નહીં જાણ્યું જગ કાંઈ :

બાપા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ૧

હિંમત છૂટી, કિંમત તૂટી ;
 બાંધે ભગવે પટકો ;
 છોડી જગના સીધા રસ્તા,
 ગલી ગલી શેં ભટકો ?

બાપા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ૨

બેગ વિષે તો જડની પૂન,
 ભાગ વિષે તો મટ્ટી :
 શ્વતાં તનમાં ખાલા ખટકે,
 મરતાં બિની ભટ્ટી :

બાપા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ?

ધર છોડીને ધરને શોધો,
 તરુ છોડીને જાયા ;
 નહીં જીતાતી કાયા — માયા,
 શું જીતે જગરાયા !
 ગાવા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ૪

શક્તિ વિના સંસાર જળાગ્ર્યો;
 ભક્તિ વિના શાં ભગવાં ?
 જળતાં ચાલે જન્મે છેડે,
 અહલ કશાં મન હગવાં ?
 ગાવા ! ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ૫

સંયમ

—

(રાગ આશાવરી-ત્રિતાલ)

મન મારે તે પક્કા,
જેગી ! મન મારે તે પક્કા. (ધ્રુવ)

જાય હિમાલય, રામેશ્વર કે
જાય જનારસ મક્કા :
મન તો ખેલું રાજા કરે તે
પગ તો ખાતા ધક્કા :
જેગી ! મન મારે તે પક્કા. ૧

જારે વટારી અંદર પેસે,
તોય ન દેખે ડક્કા :
આવન અક્ષર પાર ઝુપાયા
અગમ નિગમના ડક્કા :
જેગી ! મન મારે તે પક્કા. ૨

તનને તાવી તાંત જનાવે,
રાખે ફક્કમ ફક્કા :
મન તો હસતું જાય મલકતું,
એ તો ઊંધા સક્કા :
જેગી ! મન મારે તે પક્કા ! ૩

મન છે લાખી, મન છે ખાખી,
 મનથી મોક્ષ તપ્પકા :
 મનની મહા ટંકશાળ મળે તો
 અદ્વૈત છે હક્કમ હક્કા !
 લેગી ! મન મારે તે પક્કા.

૪

મંદિર

(રાગ કાલિંગદો-તાલ લાવણી)

રેતીમાં મંદિર બંધાવું,
જીઓની નાથ !

રેતીમાં મંદિર બંધાવું.— (ધ્રુવ)

મંદિર બંધાવું, કળશ ચઢાવું,
ગગનની સાથે અથડાવું,
જીઓની નાથ !

ગગનને વીધી પડાવું :
જીઓની નાથ ! રેતીમાં

કંઈ કલ્પનાતુરંગ ઉડાવું ગગન પરે :

કંઈ સ્વપ્નજલક ઉતરી હૃદય ને નયન ભરે :

આરસ મંગાવું, મૂર્તિ ઘડાવું,
હીરાની આંખો ત્યાં મૂકાવું,
જીઓની નાથ !

મોતીની માળા લટકાવું,
જીઓની નાથ ! રેતીમાં

પળપળ કરે હું સાધના ત્યાં મન વિકળ બને,
રહે મૂર્તિ ત્યાંની ત્યાં ને ચક્ષુ ચળવિચળ બને :

ધૂણી ધગાવું, જ્યોતિ જગાવું,

ઝળઝળતી જ્વેતામાં છુઝાવું,

જીઓની નાથ !

મારાજ શ્વાસે તે હોલાવું,

જીઓની નાથ ! રેતીમાં૦

સળગાવી જ્યોતિ સૂરજ ચંદ્રની, જગજ્જરા !

ઝેલી અખંડ મંદિરે પ્રગટાવશું ખરા ?

અંતર ફેડાવું, તારક તોડાવું,

ઝગઝગતી જ્યોતિ ઝળકાવું,

જીઓની નાથ !

જ્યોતિ સમ અદલ હું આપું,

જીઓની નાથ !

નેતિ નેતિ પર ફરી અંધાવું !

રેતીમાં૦

અંજન

(રાગ માદ-હીન્દ-ત્રિપુટ) *

ફૂંઢી ફૂંઢી વળ્યો હું, કહીં નહીં જડ્યો તું,
 ક્યારે મળું હું, મારા નાથજી ?
 ભરી દુનિયા ભમી ભમી પાછો પડ્યો હું,
 ક્યારે પળું હું તારી સાથ જી ?— (ધ્રુવ)

પગપગ પડે મુજ પાય ત્યાં થગથગ અંધ અંધન રહ્યાં,
 વનવન અને આ કૂર, ને તુજ દર નંદનવન રહ્યાં ;
 ધગણી ખસે નવ પાયથી, ન લડે દિવાલ દિગંતની,
 તનમન વડે ધનરંગમાં, આંખે અજગ્ય અંજન રહ્યાં :

રોઈ રોઈ બ્રાવારો, જી ને બ્રાવારો,
 ત્યારે દેશે શું તારો હાથ જી ?
 ભરી દુનિયા ભમી ભમી પાછો પડ્યો હું,
 ક્યારે પળું હું તારી સાથ જી ?

* “ મન માફ માને નહિ, મનદુરંડે નહિ, ”—એ રાહ.

અશ્રુવિજય

(રાગ દેશર—તાલ ત્રિતાલ) *

રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશો ?
 ક્યાં લગી એમ છુપાશો ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશો ?
 સૃષ્ટિતાણાં પડ પડ પાછળ શું
 અણગણ યુગ સંતાશો ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશો ?—(ધ્રુવ)

જરી જરી પડ ખાળું કંઈ, જાણે
 અખત્રડી ત્યાં દેખાશો :
 પડનાં છોડાં મુજ કર મેલી,
 પ્રભુ ! શું સરકી જાશે ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશો ? ૧

કવચિત્ ઉપા સંખ્યામાં નિરખું
 કર કો તમ છાયા શો :
 કરમાંથી તમ મુખને કદ્યું,
 તોય ન શું કદપાશો ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશો ? ૨

* “ મો સમ હૈન કુટિલ ખલ કામી ”—એ રાહ

જ્યાં જોઈ ત્યાં તમ અહભુત કૃતિના
 દગલામાં ઢંકાશે ;
 એક દિગંત સદા રહે સામે :
 નહીં મુજ આંખ સમાશે ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશે ? ૩

મુજ કીકીના તેજ તપવવા
 આંસુ તણાં અમી પાશે ?
 તમ મધ્યાહ્નતપ્યાં સત્યોતે
 પછી શું પ્રાર્થુ પ્રકાશે ?
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશે ? ૪

આંસુ ઉભરશે, સૃષ્ટિ સરકશે,
 પછી ક્યાં નાથ ! ભરાશે ?
 એક સુભગ પળ અહલ અકળખળ
 રનેલકરે સપડાશે !
 રે પ્રભુ ! આખર તો સપડાશે !
 રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપાશે ? ૫

વિન્નેગી

(પીલુ-તાલ દીપચંદી) *

જગધર ! જોગી હું ભવભવ ભોગી,
જુગજુગતો હું તો પરમ વિન્નેગી.

જગધર !— (ધ્રુવ)

તજી નભ ભરતી અનંતતા તારી,
ફાટી તૂટી મેં આ ઝૂંપડી સ્વીકારી :
જગધર ! જોગી હું ૧

ઝગઝગતા તુજ તારક મહેલો,
પથ્થર થું મુજ અંતર ખેલો :
જગધર ! જોગી હું ૨

ભાળ જડે નહીં તુજ ફાઈ દેશે,
ક્યાં ક્યાં ધખારી ધૂણી મેં આ વેશે :
જગધર ! જોગી હું ૩

લાડ તૂટ્યાં વળી માંસ ગળાયું,
એ દુઃખ તો નહીં જાય કહેવાયું :
જગધર ! જોગી હું ૪

અદલ વિન્નેગીની જગન જુદાઈ,
જુગજુગ હું તુજ ગુણ રહું ગાઈ :
જગધર ! જોગી હું ૫

શરણાધ

(રાગ પરજ-ત્રિતાલ)

વાગી વાગી અંદર શરણાધ :
તારે લડવું છે શર સિપાધ ! (ધ્રુવ)

જુગજુગની છે કંચન કાયા,
જુગજુગના છે કોટ અંધાયા ;
તારા દુશ્મનની તોડ દુવાધ :
તારે લડવું છે શર સિપાધ ! ૧

તું ન જાણે બધું લડવાનું,
એ છે ઘોર પ્રપંચનું થાણું ;
તારો સેનાપતિ કર સાંધ :
તારે લડવું છે શર સિપાધ ! ૨

તુંને લાગે એ તારાથી જૂદો,
તું તો ચાલે ઊઘો, એ છે સૂધો ;
એ છે શાંત, તું રહે ગભરાધ :
તારે લડવું છે શર સિપાધ ! ૩

એને જાણ્યે તું તો સહુ જાણ્યે,
 એને જાણ્યે તું જગત પ્રમાણ્યે ;
 એનો દોરવ્યો લડ તું લડાઈ :
 તારે લડતું છે શર સિપાઈ ! ૪

તૂટે કાંગરા ને ગઢ તૂટે,
 તારા દુશ્મનનાં દળ ખૂટે ;
 હવે હડતો ના, જગ કર ધાઈ !
 તારે લડતું છે શર સિપાઈ ! ૫

અંતરદૃષ્ટિ

(રાગ ખિહાગ-ત્રિતાલ)

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ !

જે તુજ બીતર છે તેને તું

જોવા નયણાં ઢાળ !

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ !— (ધ્રુવ)

હાડ ચામની આંખો તારી,

તે શું જોઈ શકે મિચારી ?

અંદર બાહર રહે અંધારી :

એ અધાપો ટાળ !

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ ! ૧

સૂર્ય જુએ સૌ આપ પ્રકાશે,

તુજ તેજેજ તને ત્યમ ભાસે ;

એ વિણ શું જોવા તું ચલાશે ?

થળથળ અંધની જાળ :

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ ! ૨

એકજ ધ્રુવજા, એકજ આશા,
 એકજ આશય, એકજ ભાષા ;
 અન્ય કશી નવ ધર અભિલાષા ;
 અન્ય આળપપાળ :

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ ! ૩

જે તુજ ભીતર છે તે તારું,
 જો તારું, તો નહીં અંધારું ;
 એ જોતાં છે નિત્ય સવારું,
 એજ અદ્વૈત સંભાળ !

પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ ! ૪

જહાંગીરી

—*

(હીંચ) *

જેગીની જહાંગીરી જાણે કે, નાથજી ?
 તપસીનાં તપની કે વીરતા કથે ?
 સંસારની સાથે એણે લીધાં કેસરિયાં,
 માયાનાં સૈન્ય શું એ એકસો મથે :
 જેગીની જહાંગીરી૦ ૧

કીધી કપાળે જગતશોણિતની ટીલડી,
 દેહે વિભૂતિ ભવ બાળી ભરી ;
 દીધું જગાની નિજ જીવનને યજ્ઞમાં,
 આલ્યો સંત્રામે દિવ કદની કરી :
 જેગીની જહાંગીરી૦ ૨

વસમાં કીધાં એણે વહાણાંનાં વહાણને,
 ઘોળી ઘોળી એણે વિખડાં પીધાં,
 અંગેથી વાધા ઉતારી જગતેજના
 જાંડા અંધારનાં ભગવાં લીધાં :
 જેગીની જહાંગીરી૦ ૩

આશા—નિરાશાને ધાલી છે પેંગડે,
 બાંધી છે કામનાને ખોગીર પરે ;
 જેગે ઝૂકાવે એવો જેગી મનઘોડલે,
 સતતું ખાંડું હાથે ઝમઝમ કરે !
 જેગીની જહાંગીરી૦

● “ પાલવડો મારો મેલો મોહનજી, મારગડે મને જવા દિયો,”—એ રાહ

ઘેરી ઘેરી રહે દુશ્મનનાં જૂથડાં,
 આત્મા અડગ એનો વચ્ચે ઝૂઝે ;
 જગમાં અલખ રણહાક એની ગાજતી :
 દેવનાં સિંહાસન સ્વર્ગે ધૂજે !
 જોગીની જહાંગીરી૦ ૫

એ રે જોગીએ જીત્યાં તનમનનાં કોટડાં,
 જીત્યાં બ્રહ્માંડ એણે દમમાં ધુટી ;
 મૃત્યુ નિચોવી પીધા અમૃતના ધુટડા :
 એ રે જોગીએ લીધો હરિને લૂટી !
 જોગીની જહાંગીરી૦ ૬

વાજે છે દેવતાનાં દુંદુભિ સ્વર્ગમાં,
 વરસે છે દુનિયામાં રસની ઝડી :
 ધન્ય હો જોગીની જહાંગીરી, નાથજી !
 જગને કલ્યાણની બુટ્ટી જડી !
 જોગીની જહાંગીરી૦ ૭

ત્યાગ

(૫૬) *

જોગી ! જગને લીધું જોઈ કે રે ?

જોઈ જગની ઝાકઝમાલ જો ?

જોયાં જગમાં પુણ્યો પાંગર્યાં રે ?

જોયા કર્મ તણા કંઈ ફાલ જો ?

પ્રભુ જોવા છે મીંચવી આંખડી રે. ૧

રવિ ઉગવા ગીડે નભ પાંખને રે,

અમી વરસવા ધન ઘેરાય જો :

ઢાંક ઉઘાડ રહ્યાં અફલુત ધણાં રે

જગની જાદુઈ ડગ્ગીમાંય જો !

કળ પામે તે જાણે જોગવી રે. ૨

એક ફાડે છે મદભર મોહની રે,

લાખેણી લીલાના લાડ જો ;

એક ફાડે અધાર ડરામણા રે

ભીડંતા પ્રભુધામ કમાડ જો :

જોગી ! અધારા પ્રભુપંથ છે રે. ૩

* “ આધવ એક વાર ગોકુળ સંચરે રે,”—એ ચાલ.

ચાલો ચાલો તોય ન ખૂટતા રે,
લાગે વેંતભર્યા યસ દૂર જો ;
પળપળ કળણે પગ રહે ખુંચતા રે,
દિશદર્શનમાં તો નિજ નૂર જો :

એવા પ્રભુપદે છે ચાલવું રે. ૪

કટકે કટકે વસ્ત્રો તુરશે રે,
પડશે કૈકે ઉજરડા અંગ જો ;
ખોશે નૂર નયન અંધારમાં રે,
થાકી ઢળશે પાવ અપંગ જો :

ધડી ત્યાં ડગભગતું મન ડાલશે રે. ૫

નહીં કો સાથી, નહીં કો ભાનિયા રે ;
છૂટી પડશે સંઘળાં વાટ જો ;
એક દિશા ને એક નિશાન છે રે,
એકજ શ્રદ્ધા આંધી ગાંઠ જો :

છે તો સર્વ, નહીં તો કંઈ નહીં રે ! ૬

જોગી, વેંતજો વસગી વાટ છે રે,
કરવું પડશે સંઘળું ત્યાગ જો ;
પ્રભુ માગે તો છે અંધાર આ રે,
એ ફાટે નહીં લીલાભાગ જો :

પ્રભુ માગે તો તજ પ્રતિજિંયને રે ! ૭

નેગી ! જગને લીધું નેછ કે રે ?

ત્યાગ્યા સૌ લીલાના લાડ ને ?

નેગી સ્વીકાર્યા અંધાર કે રે ?

ન, ખુલશે પ્રભુધામ કમાડ ને !—

પ્રભુ ભર તેજે ભરશે આંખડી રે. ૮

નહુછ ડગ્ગી ખુલશે ત્યાં ફરી રે,

અદ્ભુત થાશે ઢાંકઉઘાડ ને :

રેલાશે લીલા પ્રભુપાદમાં રે :

નેગી ! કર તુજ કળે લગાડ ને !

પ્રભુ મળશે, ને ત્યાગ્યું સૌ મળે રે ! ૯

ચિંતા

~*~

(રાગ જોશી આશાવરી—ત્રિતાલ)

મનવા ! ચિંતા તારે કશી ?
તારું જીવ્યું જીવી લે હસી !— (ધ્રુવ)

રોનારાંની રાત બધી ને
હસનારાંનો દહાડો ;
કાણુ હસે, ને કાણુ રૂંચે ; છે
ખલક પલકનો અખાડો : મનવા૦

ચિંતા તારે હોય કદી તો
ચિંતા તારાં ચિતની ;
અંતરયામી તારો જીતશે,
વાતજ એ તુજ હિતની. મનવા૦

ઉગે, ખીન્ને, ને આથમે ને આ
કોડો જગના તારા ;
જે આંગળી દોરે એ સોને,
તેને કો ન અકારા. મનવા૦

નથી રુદન ક્રો તારે માટે
 તુજ માટે છે ગીતડાં ;
 તું પોતે સુર છે એ ગીતનો,
 સાચવ એ ગીત મીઠડાં ! મનવા૦

રેનારાં છો રુદન કરી લે :
 ' એક દિન એ પણ હસશે ;
 તું તો અદ્વૈત હરી લે આજે,
 હસતાં પ્રભુ ઉર વસશે ! મનવા૦

અહ્માનંદ

(રાગ દેશ-તાલ લાવણી)

સારી આલમ જૂલે છે તારા આનંદમાં :
 આનંદમાં, પ્રભુ ! આનંદમાં :
 સારી આલમ જૂલે છે તારા આનંદમાં. (ધ્રુવ)

પળપળ રતિ તારી નવનવ નિહાળી,
 તારે તો આંગણે છે દિનદિન દીવાળી ;
 લાગી છે લહેર સચ્ચિદાનંદમાં :
 સારી આલમ જૂલે છે તારા આનંદમાં. ૧

આનંદે જન્મ સૌનો, આનંદે વાસો,
 આનંદે ગતિ પ્રગતિ, આનંદ દિશાસો ;
 આખરની આશા એ અહ્માનંદમાં :
 સારી આલમ જૂલે છે તારા આનંદમાં. ૨

લીલા આ તારી બધી આત્મે હું ધુંડું,
 આનંદ આ તારો બધો પળપળ હું લુંડું ;
 અદલ સમાઈ અનંતાનંદમાં :
 સારી આલમ જૂલે છે તારા આનંદમાં. ૩

ભરતી

—

(રાગ ખમાચ—તાલ દાદરો) •

આજ મારે અંતરે શી ભરતી આ ભરાય રે !
ભરતી આ ભરાય પ્રભુની ધૂન ત્યાં મચાય રે.—

આજ૦

ભિર્મિ ભિર્મિ બેઠતી ત્યાંય, ધસતી ધસતી પૂકે ધાય ;
હૃદયને કિનારે આવી અથડી ધુધવાય રે :

આજ૦

ખડક ખડકમાં છવાય, થડક ધડક હૃદય થાય ;
હાર હાર અમિત આવી દે કુઆવી માંહ રે :

આજ૦

સિંધુ સિંધુ ગદન ગાય, પવન પવન નાદ વ્હાય ;
ખિંદુ ખિંદુ સુર સમાય, ભરતીમાં બીંજાય રે .

આજ૦

પાળ પાળ તૂટતી કાય, પ્રાણ પ્રાણ ભરતી છાય,
પ્રભુની ધૂન-ધૂનમાંય અદલ ગરક જાય રે !

આજ મારે અંતરે શી ભરતી આ ભરાય રે !

“ આજ શ્યામ મોહે લીનો બાંસરી બજાયકે, ”—એ રાહ.

આનંદ

(ખમાચ-તાલ ધ્રુમલી) *

હરિવર મારા ! આજ ઉલટતી
રસમસ્તીમાં ગાઉં રે ;
અંતર ને નસનસ ઉભરાતા
આનંદે અકળાઉં રે !—(ધ્રુવ)

મુઠ્ઠીબર આ અંતર માંડે
વધતાં વિશ્વે જાઉં રે,
તુજ પદ્મમાંડ પડે આ નાનું,
ક્યાં જઈ આજ સમાઉં રે ?
હરિવર મારા ! ૦ ૧

રામકૃષ્ણ શી કીકી મારી,
તે શું જગ ફેલાઉં રે,
દિશદિશ કુચતી જાય ઉતરતી,
છલકે હું છલકાઉં રે :
હરિવર મારા ! ૦ ૨

આંખો મીઝી સ્વર્ગ દખાવું,
ઉઘડતાં ઉભરાઉં રે,
ઝળતી જ્યોત બધે સળગાવું,
ભડકે સભર ભરાઉં રે :
હરિવર મારા ! ૦ ૩

“ જલસડી રે તને હરિગુણ ગાતાં, ”—એ રાહ.

નયને ફટે ક્રાંતિક તારા,
 તેમાં ઝળઝળ થાઉં રે :
 સ્વર્ગગા ઉછળે મુજ ઉરથી,
 રંગનેજે રેલાઉં રે :
 હરિવર મારા ! ૦ ૪

અણુનો આજ વિરાટ થયો હું,
 ધનધનમાં પથરાઉં રે :
 અનંતતાને આત્મ સમાવી
 અનંતતામાં જાઉં રે :
 હરિવર મારા ! ૦ ૫

વ્યોમવિશાળાં પ્રહ્લશિખર પર
 પ્રહ્લભયો મૃલાઉં રે ;
 ઝો હરિવર ! તુજ જગ છે નાનું,
 ક્યાં જઈ અદ્ભ સમાઉં રે ?
 હરિવર મારા ! ૦ ૬

પધરામણી

(રામ જોગીઆ-તાલ દાદરો)

મારે ઘેર બેઠાં આવી ગંગા,
હવે મારે તીરથનું શું કામ ?
મારે મન છે બડા અડબંગા,
હવે મારે કેવાં રહ્યાં ધનધામ ?

પ્રભુ મારે ઝોટલે આવીને બેઠા,
બેઠા સંત મહંત ;
તેત્રીશ કાઠિયે દેવતા બેઠા :
ગડબડ આ શી અનંત ?

આ શાં ચાલે છે મસ્તી ને દંગા ?
પ્રભુ ! માઈ રંકનું તૂટ્યું આ કામ :
મારે ઘેર બેઠાં આવી ગંગા,
હવે મારે તીરથનું શું કામ ?

૧

પ્રભુ કહે, મારા લકતો ત્યાં આવી
આપે મને બહુ ત્રાસ ;
આપું આપું તોય પળપળ માગે,
ખાવા ન દે જરી શ્વાસ :

એવા હાલ છે મારા કદંગા,
અહીં જરી આગ્યો લેવા આરામ ;
મારે ઘેર બેઠાં આવી ગંગા,
હવે મારે તીરથનું શું કામ ?

૨

ઓ રે પ્રભુજી ! હું રંક શું આપું,
 મેં આપી દીધું મુજ સર્વ ;
 ભક્ત તમારા મોટમોટા સૌ
 રાખે તમારો ગર્વ :

ખાત્રી ખૂંપડીએ શા અડંગા ?

પ્રભુ ! મેં ન માગ્યું કશું તમ આમ :
 મારે ઘેર બેઠાં આવી ગંગા,
 હવે મારે તીરથનું શું કામ ?

૩

પ્રભુ કહે, તેં ન માગ્યું કશું, એવી
 રાખી તેં તુજ-મુજ ટેક ;
 અંતર તારું છે સ્વર્ગથી મોડું,
 ના બીજો સમાઈ હું એક !

એવા બેઠા બની અડંગા

પ્રભુ મારે હૈયે કરી વિશ્રામ :
 મારે ઘેર બેઠાં આવી ગંગા,
 હવે મારે સ્વર્ગતણું શું કામ ?

૪

સાહેબાની નાવડી

(હી ચ) •

પૂર્વે પ્રભાત આ પક્કે, પ્રવાસી હો !
 સૂર્યના શઢ ધીમે ધીમે ખુલે ;
 ઝીણી ઝીણી મારા સાહેબાની નાવડી
 ઝૂલતી દિગંતમાં નયને હુલે :
 પૂર્વે પ્રભાત આ૦ ૧

ઊંચે ઊંચે ઊડે પંખી, પ્રવાસી હો !
 સૂર્યના શઢ પર ચંચુ ભરે ;
 ધીમી ધીમી મારા સાહેબાની નાવડી
 સૂર્યની ભીંત આડી તરતી સરે :
 પૂર્વે પ્રભાત આ૦ ૨

થાક્યો પાક્યો હું તો આગ્યો, પ્રવાસી હો !
 કાળી તે રાતડી પાછળ પડી :
 ઘેરી ઘેરી મારા સાહેબાની નાવડી
 ખુલતી દિગંતમાં નજરે ચઢી :
 પૂર્વે પ્રભાત આ૦ ૩

પાછળ છે આખી આ પૃથ્વી, પ્રવાસી હો !
 સામે આ સિંધુ છે સભર ભર્યો :
 ઓ રે દિસે મારા સાહેબાની નાવડી !
 ઓ રે દિગંતનો જ્યોતિ નર્યો !
 પૂર્વ પ્રભાત આ૦

૪

પડતા પડતા બૂલ્યા પંથે, પ્રવાસી હો !
 આવ્યા છે વાટના વિસામા હવે ;
 આવે આવે મારા સાહેબાની નાવડી,
 લેશે ઉપાડી થાક્યા આત્મા ભવે ;
 પૂર્વ પ્રભાત આ૦

૫

વાટે વહ્યાં કંઈ પોટલાં, પ્રવાસી હો !
 આજે કિનારે આ પડતાં મકું ;
 ઝીણી હલેતી મારા સાહેબાની નાવડી
 રખે આ સાગરે ચઢતાં ચૂકું !
 પૂર્વ પ્રભાત આ૦

૬

કાંઠે પ્રદાશપાટ નાખ્યો, પ્રવાસી હો !
 અંદર લેવા કર સાહેબો ધરે ;
 હલે ઝલે મારા સાહેબાની નાવડી:
 જળ્યું કે જાંધું ? મને સ્વપ્નાં સરે !
 પૂર્વ પ્રભાત આ૦

૭

બેબે, બેબે, મારા પ્યારા પ્રવાસી હો !
 ધરબે આ હાથ મારો, ચઢતાં ડરું ;
 પુણ્યે જડી તું મારા સાહેબાની નાવડી,
 ઓ રે સાહેબા ! તારી જોથે તરું :
 પૂર્વે પ્રભાત આ૦

આવ રે હોડીવાળા !

(રાજ આશાવરી-ત્રિતાલ)

મારે જાતું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !
તારી હોડી લાવ કિનાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !—(ધ્રુવ)

અણગણુ યુગ કંઈ વનવન દૂંઢ્યાં,
દૂંઢ્યાં દેશવિદેશ ;
નહીં મુજ મનની મૂર્તિ મળી કહીં ;
શમ્યો ન મુજ મન કલેશ :

મારે એક રહ્યો આધાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !
મારે જાતું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા ! ૧

મોતી વરસતાં ઝાકળ જેતું
કંઈ કંઈ પકડું હાથ :
એ નહીં, એ નહીં, કહી મૂકી દઉં,
નહીં કંઈ રહે ઉર સાથ :

મારા ઉરનો તાપ અપાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !
મારે જાતું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા ! ૨

આ પારે છે કંઈ નહીં મારૂં,
 મારૂં કંઈું દૂર થાય ;
 મોજાની જાકે છંટાતાં
 નહીં કંઈ પાર પમાય :
 પેલા જાકે ત્યાં જાકાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !
 મારે જાતું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા ! ૩

આ પારે કે તે પારે પથ્ય
 મારે એકજ વાત :
 મુજ અંતર સ્વામી પડકારે—
 ઓ આવું મુજ નાથ !
 મને જલદી પાર ઉતાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !
 મારે જાતું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા ! ૪

અધીરાધ

—

(રાગ માઝ-તાલ દાદરો)

મારૂં છવન આ વહી જાય,
મતીલા ! તેં તો વાલ્યો રે. (ધ્રુવ)

ઉગતા પ્રભાતથી જીભે ખડો આ
હંસલો સરવરતીર ;
પહોર વીત્યા ને સાંઝ પડી, તારા
વીત્યા વાયદા વીર !
મતીલા ! તેં તો વાલ્યો રે. ૧

પૂર્વ અટારીએ ઉઘડે દિગંત ત્યાં
પડતા નિરખું પદરંગ :
આવે, આવે, જરી હાસ્ય સરે ત્યાં
આશ બને મુજ ભંગ :
મતીલા ! તેં તો વાલ્યો રે. ૨

સંધ્યા પથારી પાથરે, ને
ગુથે રવિકર ફૂલ ;
હસતા જગે તારલા, મારે
હૈયે વાગે શ્વળ !
મતીલા ! તેં તો વાલ્યો રે. ૩

લાંબા પંથ આશા તણા, ને
 લાંબા નભના પાટ ;
 લખ ચોર્યાસી જન્મ વહે એવી
 લાંબી લાંબી તારી વાટ !
 મતીશા ! તેં તો વાલ્મે રે. ૪

વાટ જોતાં તન તૂટ્યાં તરલ ને
 ખૂટ્યાં નયને નીર :
 વેગ, રે વેગ અદ્ભ, આ તે કેવી
 યુગયુગભર તારી ધીર !
 મતીશા ! તેં તો વાલ્મો રે. ૫

નવસા દેશ

(માઠ-તાલ દાદરો)

મારા પ્રાણપંખા ! શા કલેશ રે ?
જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! (ધ્રુવ)

ઊંડી ઊંડી ઠરી આંખ આ ચમકે,
ઉપડે ઊડા ઉરદેશ ;
આવે આવે ને આ નય અંધારાં, ને
થાય નવાજ કિજેશ રે :
જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૧

ક્યાં રહેશે ધગતાં એ સિંધુ ને ધરણી,
ક્યાં રહેશે મંદિર ને ગોખ ?
એકજ ટાણું આ નવસેં નવાણુંમાં
જીવતો કા પામે જોખ રે :
જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૨

ધીમા ધીમા આવે વાયરા ને
મીડી મીડી લાગે લહર ;
જિનાં કપાળ આ શીતળ થાશે,
શમશે સૌ દેહનાં ઝેર રે :
જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૩

કડવું કડવું આ જીવન જગતું ને
 કડવી છે દુઃખની વાત ;
 મીઠાં મીઠાં એમાં સ્વર્ગનાં સ્વપ્નાં ને
 મીઠી છે ધર્મમિરાત રે :
 જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૪

સૂર્યના રંગોમાં પાંખો છે જોળી,
 રજનીનાં ચૂંટ્યાં છે ફૂલ :
 પ્રાણપંખી ! હજી ઊંચાં છે ઊડવાં, હો !
 ગાવા ગાન અમૂલ્ય રે :
 જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૫

દિશ દિશ કેરી છૂટે છે દોરી ને
 ઉપડે આ પડદા અનેક ;
 આલની પાછળ આલ અનંત શાં
 ખુલી રહ્યાં દૂર છેક રે :
 જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૬

જૂના જૂના રહેશે જોગ સૌ પૂઠે,
 સૂની સૂની થશે વાટ :
 એક કિરણ ઝલકાતું ખીડાતું આ
 દેખાડે દૂરના વાટ રે :
 જોની, ઉઘડે આ નવસા દેશ ! ૭

જીવનભર ભડ અડગ છે બીડી
 દેહના દૈત્યો શું ગાય ;
 પ્રાણપંખી ! તેં જીવન આ જીત્યું, ને
 વીર ! બોલાવે નાથ રે :
 જોતી, ઉઘડે આ નવલા દેશ ! ૮

ક્યાં સરી પૃથ્વી ને ક્યાં સર્પો વાદળ ?
 ક્યાં રવિ, તારા ને ચંદ ?
 આ શાં આવે અજવાળાં અપાર્થિવ ?
 હો શા આનંદ આનંદ રે !
 જોતી, ઉઘડે આ નવલા દેશ ! ૯

એક ફલંગે વીતશે આકાશ ને
 બીજાએ દેવાનાં ધામ ;
 ત્રીજાએ સુણ્યું ત્યાં પડ્યા પ્રભુના, હો !
 પ્રાણપંખી ! વિશ્રામ રે !
 જોતી, ઉઘડે આ નવલા દેશ ! ૧૦

સૂચી

[પહેલી લીટીઓની]

	પૃષ્ઠ
અકળ તુજ ગતિ રે	૩૦
અલખ ધન રળવા મયન કર, મનવા !	૫૬
આજ મારે અંતરે શી બારતી આ બારાય રે	૧૨૬
આવો સંત સંત હો !	૩
આવો સંતો ! દિલની વાતો કરીજો અણકહી	૫૭
ઊઠ મનપાંખી ! ઊઠ હવે !	૭૫
એવા સતગુરને ચરણે અમ શરાણું સાંપડો	અર્પણ
ઓ અંધી દુનિયાં ! લાખો આખિય તું દેખે નહીં	૬૬
ઓ પ્રભુ ! જાંખને, મુજને સદાય પાસ રાખને	૧૨
ઓ પ્રભુ ! લે તું દાદ અમારી	૨૨
કથા એ, પ્રભુ ! કોણ કથી ગયો આમ ?	૫૧
કોઈને જઠી હોય તો કહેને મારા સાહેબની સુરખુટી !...	૮૧
ક્યાં છે સંતાપો મારો સાહેબો, હો સંતજી !	૮૩
ખોલ રે ખોલ નજર તારી !	૭૩
ઘટઘટમાં ભરી રંગત સતગી	૬૮
ચરણ તજી, પ્રભુ ! ક્યાં જવું મારે ?	૮
ચરણ તુજ પડું રે	૩૮
છતી આખે તારી નેય શું ઢાયા ?	૬૫
જગધર ! નેગી હું ભવભવ ભોગી	૧૧૩
ન રે ઓ નંદુગર ! ન રે ઓ નેગણી !	૬૨
નગી નગી ઉરમાં જુગજુગકેરી ન્યોત ને !	૪૫

જોગી ! જગને લીધું જોઈ કે રે ? ૧૨૦
જોગીની જહાંગીરી જાણે કો, નાથજી ? ૧૧૮
જ્યોત જગવ અંતરની, મનવા ! ૭૬
ઝીણી ઝીણી બળે ને ફરફરે ૪૦
ઝૂલે ઝૂલે આ વિશ્વનું વૃક્ષ ૭૬
ઢંઢી ઢંઢી વળ્યો હું, કહીં નહીં જડ્યો તું ૧૧૦
તારાં તીરથની થાય હાસી ૭૧
તું ક્યાં નાસી જશે, મારા રસિયા ? ૩૨
થળથળ રખડે શું પ્રભુ જોવા ? ૭૦
દિલનાં દહાડિયાં દાઝીએ, નાથજી ! ૨૬
દીપ દિવે સળગાવો, ઓ દેવા ! ૩૬
ધનમદમાં શિદ્ધ એવા રહો હરખી ? ૬૪
ધર ધર, મનવા ! ખ્યાલો ધર ધર ૬૧
નાથ ! તું રાખે તેમ રહું ૨૬
પાય પહું અમી આપો રે ૧
પૂર્વ પ્રભાત આ પલકે, પ્રવાસી હો ! ૧૩૧
પ્રભુ, તારે શિખરે હું કેમ કરી આવું રે ૧૮
પ્રભુને લૂંટવાજી, ચાલો લૂંટવાજી ! ૮૬
પ્રભુશરણ વિણ કોણ ઉગારે ? ૨૩
પ્રભો ! તુજ બારણે આજે અલખની ધુન મચાવું હું... ૯૫
પ્રાણુ રે, દગ તુજ અંદર વાળ ! ૧૧૬
ફરો, ફરો રે પાછાં, ઓ મારાં બાળ ! ૪૭
બાવા, ક્યાં ચાલ્યા જગ છોડી ? ૧૦૪
બોલો રામરામ જી, બોલો રામરામ જી ! ૧૦૦
ભજ મન ! દુઃખભંજન ભગવાન ! ૫
ભરદરિયે ડોલે નાવડી રે મારી ૬૬
મન મારે તે પક્ષા ૧૦૬
મનવા ! ચિંતા તારે કશી ? ૧૨૩
મને પળપળ તેં રોવરાવ્યો રે ઓ નાથ, ક્ષમા ! ૨૮
મને લૂંટી ચાલ્યા લૂંટારા રે ૨૦

માફ કરો, પ્રભુ ! હું ગુણહીણો	૨૫
મારા માણ્યપંખી ! શા કયેરા રે ?	૧૩૮
મારી તો ગદ્ય રે જીવાની	૬૦
મારું જીવન આ વહી જાય	૧૩૬
મારે ઘેર ખેડાં આવી ગંગા	૧૨૬
મારે જનું પેલી પાર રે, હો આવ રે હોડીવાળા !	૧૩૪
મારો કર ધરની !	૧૬
મારો કેડો ધરે કિરતાર રે	૫૨
મંદિરિયાં નવ વાસો રે, ખોલો દ્વાર !	૪૨
રાખ શરણ તારે, પ્રભુ ! રાખ શરણ તારે !	૧૫
રેતીમાં મંદિર ખંધાતું, જીઓની નાય !	૧૦૮
રે પ્રભુ ! ક્યાં લગી એમ છુપારો ?	૧૧૧
લગની ન કેમ લાગી રે	૭
વાગી વાગી અંદર શરણાર્થ	૧૧૪
વિનવું રે, મને છોડી ન દે, મારા નાય !	૩૪
શરણ મન ! પ્રભુને જ રે તું !	૫૫
શાને સૂતાં ઓ સંસારિયાં !	૬૭
સારી આલમ ઝૂંટે છે તારા આનંદમાં	૧૨૫
સુરજન ! પ્રભુજીને છાતું જઈ કહેજો એટલું	૮૬
હરિ ! મારી લાખવસાની હવેલી	૧૦૨
હરિવર મારા ! આજ ઉલટતી	૧૨૭
હારી જઈ રે હરિ ! ગુણ તુજ ગાતાં પાર ના રે	૧૩
હું તો ભાગ્યે ભાગ્યે દૂર જઈ રે	૯
હું શું ખોલું હવે, કિરતાર	૪૬